

*P
R
O
G
R
A
M
A*

IKIMOKYKLINIO UGDYMO

*Lopšelis-darželis
„Skroblinukas“*

TURINYS

1. BENDROSIOS NUOSTATOS	
1.1. Bendra informacija apie įstaigą.....	3
1.2. Programos atnaujinimo nuostatos.....	3
1.3. Požiūris į vaiką ir jo ugdymąsi.....	4
1.4. Vaikai ir jų poreikiai.....	5
1.5. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.....	5
1.6. Įstaigos ir regiono savitumas.....	6
1.7. Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai.....	6
1.8. Programos įgyvendinimo nuostatos.....	7
2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	8
3. TIKSLAS	9
3.1. UŽDAVINIAI.....	9
4. UGDYMO SI METODAI IR PRIEMONĖS.....	10
5. GDYMO SI TURINIO SUDARYMO ESMINĖS NUOSTATOS.....	11
6. UGDYMO SI TURINYS.....	14
6.1. Vaiko gerovė.....	14
6.2. Komunikavimas.....	25
6.3. Tyrinėjimas ir mąstymas.....	35
6.4. Tapatumas ir socialiniai ryšiai.....	46
7. UGDYMO SI PASIEKIAMAI IR JŲ VERTINIMAS.....	52
8. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI.....	56
9. PRIEDAI.....	57

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Bendra informacija apie įstaigą

Vilniaus m. lopšelis- darželis „Skroblinukas“– Vilniaus m. savivaldybės biudžetinė įstaiga.

Grupė- neformaliojo švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaiga.

Tipas – lopšelis-darželis.

Ugdymo kalba – lietuvių.

Adresas – Skroblų g.13A, Vilnius, LT-03139

Telefonas - +370 5 2133244. **el. paštas** – rastine@skroblinukas.vilnius.lm.lt

1.2. Programos atnaujinimo nuostatos

Pokyčiai šalies ekonominiame, socialiniame, kultūriniame gyvenime, vertybių ir vertybinių nuostatų kaita įpareigoja švietimo bendruomenę derinti ugdymo tikslus su vaikų, šeimų, bendruomenės ir valstybės poreikiais. Programa atnaujinta, atsižvelgiant į pasikeitusius vaikų ugdymosi poreikius, tėvų lūkesčius ir sparčiai besivystančių informacinių technologijų raidą ir taikymo būtinybę ugdymo procese. Rengiant ikimokyklinio ugdymo programą buvo vadovujamasi Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu (2005), Švietimo įstatymu (nauja redakcija, 2011), Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasekimų aprašu (2014), Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis (2015) ir kitais ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančiais ar metodinę pagalbą teikiančiais dokumentais.

Lopšelis-darželis savo veiklą grindžia Vaiko teisių konvencija, Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos švietimo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos Švietimo ir Mokslo ministerijos norminiais aktais, Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimais, Savivaldybės administracijos kultūros, švietimo ir sporto departamento švietimo skyriaus vedėjo įsakymais, įstaigos nuostatais bei kitais dokumentais.

Šiuolaikinė visuomenė tampa vis mobilesnesnė, vis daugiau žmonių gali laisvai keliauti, pažinti kitas kultūras, mokytis kitų kalbų. Atsižvelgiant į globalizacijos procesus, sparčiai besikeičiančias informacines technologijas ir visuomenės poreikius, kinta požiūris į patį vaiką ir jo ugdymą. Tai skatina nuolat peržiūrėti ugdymosi turinį ir jį pritaikyti prie kintančių vaikų ugdymosi poreikių.

Atsižvelgiant į teiktus tėvelių bei įstaigos bendruomenės siūlymus yra numatytos esminės ugdymo programos kryptys. Vieni svarbiausių ikimokyklinio ugdymo programos siekių – padėti vaikams perimti bendrąsias ir tautos kultūrinės vertybes bei padėti pamatą vaiko asmenybės tapsmui. Vaiko ugdymo sėkmė priklauso nuo to, kiek ugdymo turinys yra patrauklus vaikui, atliepia vaikų kultūrą ir skatina vaiką būti aktyviu ugdymo proceso dalyviu. Todėl labai svarbu personalizuoti ugdymo turinį kiekvieno vaiko galioms ir poreikiams.

Ugdymo programa yra peržiūrima kas 2-3 metus ir esant poreikiui koreguojama, atsižvelgiant į esamą situaciją, vaiko ir bendruomenės poreikius.

1.3. Požiūris į vaiką ir ugdymą(si)

Šiuolaikiniai vaikai labai skiriasi nuo to, kokie buvo vaikai jų tėvai ar seneliai. Dabartinė vaikų karta – informacinių technologijų proveržio karta. Jau ankstyvajame amžiuje vaikai ne tik apsupti kompiuterių, išmaniųjų telefonų, interneto, televizijos, bet moka jais naudotis ir jų pagalba jau patys geba mokytis. Sparčiai besivystančios technologijos, kurios keičia visuomenės gyvenimą ir poreikius verčia permąstyti ir požiūrį į vaiką ir jo ugdymąsi.

Atsižvelgiant į ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi ypatumus ir poreikius lopšelio-darželio ugdymo(si) programa remiasi visuminio ir humanistinio vaiko ugdymosi filosofinės krypties idėjomis, kurias yra išsakę A.Maceina, J.H.Pestalocis, C.Rodegers, A. Maslow ir kt. Visuminio ugdymo pagrindą sudaro integruotas ugdymas, t.y. ugdymo procesas nėra suskaidytas į ugdymosi sritis, vaikas daugelį skirtingų dalykų mokosi vienu metu. Viena svarbiausių programos nuostatų – vaikas dėmesio centre. Siekiama aktyvaus vaiko dalyvavimo ugdymo procese, kuris pasitelkdamas visus savo pojūčius tyrinėja ir pažįsta jį supantį pasaulį. Kaupdami patirtį vaikai plėtoja gebėjimus, įgūdžius, perima esmines vertybes ir ugdo asmens tapatumą.

Ugdymo procese didelis dėmesys skiriamas vaiko individualumui, saviraiškos puoselėjimui. Kiekvienas vaikas priimamas toks, koks jis yra. Gerbiama jo asmenybė, pripažįstama vaiko teisė į pasirinkimą, puoselėjama vaiko kultūra ir šeimos vertybės. Siekiama darnaus vaiko ugdymosi, sudarant palankias sąlygas prigimtinių vaiko galių plėtojimui. Stengiamasi sukurti aplinką, skatinančią visapusišką vaikų vystymąsi bei individualybės raišką.

1.4. Vaikai ir jų poreikiai

Įstaigą lanko lietuvių ir nemaža dalis dvikalbių šeimų vaikai nuo 1 iki 6 metų amžiaus. Atsižvelgiant į augantį migracijos procesą Lietuvoje, dalis šeimų grįžta gyventi į Lietuvą, dalis vaikų, kuri lanko įstaigą yra atvykę iš kitų šalių. Todėl stengiamasi atliepti ir šių vaikų specifinius poreikius, kaip lietuvių kalbos mokymasis, adaptacijos problemos, kultūriniai skirtumai. Šiems vaikams stengiamasi padėti, kaip galima kuo greičiau ir lengviau adaptuotis, sudarant jiems natūralias sąlygas prisiminti ir tobulinti gimtąją kalbą arba mokytis lietuvių kalbos.

Sukurta jauki, saugi ir ugdymąsi skatinanti aplinka darželyje padeda tenkinti prigimtinius vaiko poreikius, sudarant sąlygas sveikam vaiko augimui ir individualių kiekvieno vaiko galių plėtotei. Atliepiami ir specialieji vaikų ugdymosi poreikiai, tai talentingi ar gabūs bei specialiųjų ugdymosi poreikių vaikai. Vaikams, kurie rodo didesnę susidomėjimą pažinimo srityje, greitai mokosi, ar gabūs muzikai, šokiui, dailei yra sudaromos sąlygos plėtoti savo gabumus individualizuojant ir diferencijuojant ugdymosi procesą. Taip pat sudarytos sąlygos lankyti papildomo ugdymo būrelius. Vaikams, turintiems specialiuosius ugdymosi poreikius, ar nežymius raidos sutrikimus pagalba teikiama logopedinė ir psichologinė pagalba.

Dauguma vaikų auga palankioje socialinėje aplinkoje, materialiai aprūpintose šeimose ir yra aktyvūs, drąsūs, nusiteikę bendrauti, žaisti ir ugdytis ir pažinti juos supančią aplinką. Šiems vaikų poreikiams tenkinti darželyje sukurta jauki ir vaikų ugdymosi poreikius atliepanti aplinka.

Nuolat ieškoma naujų su šeima bendradarbiavimo formų, siekiant pažinti vaiką, jo pomėgius, poreikius, galias ir jas plėtoti.

1.5. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Įstaigoje dirba aukštąjį ar aukštesnįjį išsilavinimą, atitinkantį ikimokyklinio ugdymo pedagogams keliamus kvalifikacinius reikalavimus. Vaikų meninės saviraiškos poreikiams tenkinti dirba meninio ugdymo pedagogas. Taip pat darželyje dirba logopedas, psichologas, sveikatos priežiūros specialistė. Jų teikiamos paslaugos užtikrina vaikų psichinės ir fizinės sveikatos palaikymą ir stiprinimą.

Pedagogai yra aukštos kompetencijos, gebantys organizuoti ugdymo procesą, atsižvelgiant į individualius vaiko poreikius, siekiant jo pažangos. Pedagogų kolektyvas drąsiai priima iššūkius, yra atviras naujoms patirtims, geba keistis, aktyviai ieškantys naujovių ir jas įgyvendinantys. Dalyvaujant įvairiuose projektuose, seminaruose, organizuojant renginius yra įgiję puikius komandinio darbo įgūdžius. Pedagogai ne tik kelia kvalifikaciją, taip pat patys rengia kvalifikacijos kėlimo seminarus, kuriuose perteikia savo patirtį šalies pedagogams. Įstaiga bendrauja ir dalinasi darbo patirtimi su Vilniaus miesto ikimokyklinių įstaigų „Spindulys“ metodinio būrelio pedagogais, Vilniaus Gerosios Vilties progimnazija, Broniaus Jonušo muzikos mokykla, Vilkpėdės darželiu-mokykla, inicijuoja projektus, veiklas sporto ir meninės raiškos srityse.

1.6. Įstaigos ir regiono savitumas

Lopšelis-darželis yra Naujamiesčio mikrorajone, Vilkpėdės seniūnijoje. Šis mikrorajonas išsiskiria iš kitų Vilniaus rajonų tuo, kad jame gyvena daug regos sutrikimų turinčių gyventojų. Taip pat netoli darželio randasi įmonė, kurios didesnę dalį darbuotojų sudaro sutrikusios regos žmonės ir, kurios biblioteka jau daugelį metų naudojasi ir darželis. Darbuotojai ir vaikai, lankydami bibliotekoje susitinka su kitokiais žmonėmis, nei kiti. Tai praturtina vaikų patirtį apie skirtumus tarp žmonių ir moko juos suprasti bei ugdo pagarbą kitoniškumui.

Nemaža dalis gyvenančių mišrių šeimų skatina geriau pažinti šeimas, jų kultūrą ir tradicijas. Todėl lopšelyje - darželyje didelis dėmesys kreipiamas į tautos kultūros, tradicijų puoselėjimą, bei bendradarbiavimą su tėvais. Organizuojami ir vykdomi įvairūs projektai, skirti kurti aktyviems partneriškiems santykiams su ugdytinių šeimomis.

Šalia darželio yra Gerosios Vilties progimnazija, su kuria daugelį metų bendradarbiaujama organizuojant bendrus renginius, projektus ir šventes. Taip pat aktyviai bendradarbiaujama su Vilkpėdės socialinės paramos centru bei kaimyniniais darželiais. Nuolat dalyvaujame mikrorajono ir miesto mastu organizuojamuose renginiuose, parodose.

Įstaiga dalyvauja tarptautiniame „Vaiko labui“ projekte „Zipio draugai“, vykdoma emocinio ugdymo programa „Kimochi“.

1.7. Tėvų, (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Svarbi sėkmingo vaikų ugdymo sąlyga – glaudus tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas. Vaikas ugdomas, atsižvelgiant į jo auklėjimo šeimoje tradicijas, vaiko įgytą patyrimą, įpročius, nuostatas. Tėvai pirmieji vaiko ugdytojai ir geriausiai pažįsta savo vaiką. Todėl skatinamas aktyvus tėvų dalyvavimas vaiko ugdymosi procese. Tėvai kviečiami papasakoti apie

savo vaiko ugdymosi patirtį, pomėgius, mėgstamas veiklas, gebėjimus, individualias vaiko savybes. Tai padeda geriau pažinti vaiką ir kartu su tėvais planuoti vaiko pasiekimus ir siekti vaiko pažangos.

Darželio bendruomenė siekia aktyvios sąveikos su šeima taikydama tėvų poreikius ir galimybes atliepančias bendradarbiavimo formas. Vaikas ugdomas, atsižvelgiant į jo auklėjimo šeimoje tradicijas, vaiko įgytą patyrimą, įpročius, nuostatas. Tėvai nuolat informuojami apie vaiko ugdymosi pasiekimus individualių pokalbių metu susitarus laiką, siunčiami trumpi pranešimai ar laiškai elektroniniu paštu ar žinute ir pan. Jau tradicija tapo šeimų dalyvavimas įvairiuose darželio renginiuose, tėvų piešinių parodos.

Lopšelis-darželis yra atviras vietos bendruomenės poreikiams bei tradicijoms dalyvaudamas mikrorajono bendruomenės renginiuose, šventėse.

1.8. Programos įgyvendinimo sąlygos

Ugdymosi programos sėkmingas įgyvendinimas priklauso ne vien tik nuo išrašytų nuostatų, bet ir konkrečių veiksmų, kuriuos atlieka visi ugdymo proceso dalyviai (tėvai, pedagogai, pats vaikas ir kiti vaiko ugdytojai), tai:

- Skatinanti ir motyvuojanti vaiką ugdytis ugdymosi aplinka (emociškai ir fiziškai saugi aplinka; vaiko norą pažinti, veikti ir kurti daiktinė aplinka; lauko ir vidaus įranga pritaikyta vaikų poreikiams tenkinti);
- Veiksmingas, orientuotas į vaiko poreikius ir individualias galias ugdymo proceso planavimas;
- Ugdymosi tikslai orientuoti į vaiko pomėgius ir interesus bei atliepiančios realaus kasdienio, gyvenimo momentus;
- Ugdymosi turinys pritaikomas individualiems vaikų ugdymosi poreikiams;
- Ugdymosi metodai, būdai parenkami atliepiančios vaiko ir vaikų grupės poreikius, interesus, amžiaus ypatumus;
- Vaiko pasiekimų vertinimas keliant realistinius ugdymosi tikslus kiekvienam vaikui atsižvelgiant į jo individualius ugdymosi poreikius ir raidos kelią;
- Pripažįstama vaiko pasirinkimo teisė, puoselėjama vaikų kultūra;
- Glaudus visų su vaiko ugdymusi ir priežiūra susijusių ugdytojų ir specialistų bendradarbiavimas.
- Ugdymosi pagrindas – vaiko žaidimas ir veikla, tenkinanti jo smalsumą, įgalinanti vaiką tapti aktyviu ugdymosi proceso dalyviu.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

HUMANIŠKUMO

Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, nepriklausomai nuo jo rasės, tautybės, šeimos vertybių, ar gebėjimų.

VISUMINIO UGDYMO

Ugdymosi procesas neskaidomas, vaiko fizinio, emocinio, socialinio ir pažinimo sritys ugdomos integruotai.

KONTEKSTUALUMO

Ugdymosi turinys siejamas su artimiausia vaiko aplinka, realiu gyvenimu, pateikiant vaikams prasmingą, aktualų, įdomų ugdymosi patirčių.

TĖSTINUMO

Užtikrinamas ugdymo pereinamumas tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir ugdymosi tęstinumo šeimoje.

3. TIKSLAS

Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsningumais, padėti vaikui ugdytis savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, bei mokėjimo mokyti pradmenis.

3.1. UŽDAVINIAI

Siekti, kad vaikai:

- Pažintų ir plėtotų savo fizines galias įvairiai judėdami, žaisdami; stiprintų pasitikėjimą savo jėgomis.
- Tenkintų bendravimo poreikį mokydami tinkamo elgesio veikdami individualiai ir drauge su kitais, ugdytųsi gebėjimą kritiškai mąstyti, spręsti kasdienes problemas ir numatyti tolimesnius veiklos žingsnius.
- Plėtotų intelektines galias gilindami supratimą apie juos supantį pasaulį jį tyrinėdami, atrasdami, lygindami, klausinėdami; pažintų ir perimtų įvairius pasaulio pažinimo būdus.
- Lavintų sakinę kalbą kaip saviraiškos, bendravimo, pažinimo priemonę, ugdytųsi skaitymo ir rašymo pradmenys įvairios veiklos metu.
- Drąsiai save išreikštų įvairiomis meninės raiškos ir kitomis priemonėmis, ugdytųsi kūrybiškumą, jautrumą aplinkos grožiui.
- Ugdytųsi asmens ir tautinio tapatumo jausmus mokydamosi pažinti save ir kitus, bei jausti atsakomybę už vietą, kurioje gyvena.

4. UGDYMOŠI METODAI IR PRIEMONĖS

Tinkamai parinkti ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo metodai skatina ir motyvuoja skirtingų poreikių vaikams sėkmingai ugdytis. Ikimokyklinio amžiaus vaikai mokosi žaisdami, veikdami, bendraudami, tyrinėdami supančią aplinką visais pojūčiais. Vis tik žaidimas yra vienas labiausiai atitinkančių ikimokyklinio amžiaus vaikų ypatumus ugdymosi būdų. Žaisdami vaikai įgyja naujų gebėjimų, įgūdžių, patirties, lavėja mąstymas ir vaizduotė. Žaidimas vaikams – tai pasaulio pažinimo būdas, kurio metu vaikai mokosi rizikuoti, spręsti problemas, daryti sprendimus, būti kūrybingais, atsakingais ir taikyti įgytus įgūdžius savo kasdieniame gyvenime.

Taip pat taikomi tradiciniai ir netradiciniai ugdymosi metodai ir būdai:

- Žodinis (pokalbis, pasakojimas, aiškinimas);
- Tiriamasis (stebėjimas, eksperimentas ir t.t.);
- Praktinis (įvairi veikla);
- Projektų rengimas (išmokstama surasti naudingą informaciją ir ją pasinaudoti);
- Diskusijos (vaikai bendrauja tarpusavyje);
- „Minčių lietus“ (originalios vaikų mintys vienu ar kitu klausimu);
- Šiuolaikinių technologijų pritaikymas (kompiuteris);
- Ugdančiosios aplinkos kūrimas ir atnaujinimas (palanki vaikų poreikių tenkinimui emocinė, fizinė ir daiktinė aplinka, skatinti vaikų pažinti naują).

Ugdymosi priemonės tenkina esminius vaikų judėjimo, bendravimo, pažinimo ir tyrinėjimo poreikius ir skatina vaikus:

- Žaisti, bendrauti ir bendradarbiauti;
- Tenkinti prigimtinius judėjimo ir pažinimo poreikius;
- Kaupti naują patirtį, išbandyti naujas veiklos formas bei pažinimo būdus;
- Natūraliai plėtotis poreikiams, interesams, kultūrai ir nuostatoms;
- Būti aktyviais, kūrybiškais kasdienės veiklos metu;
- Siekti pažangos.

5. UGDYMOŠI TURINIO SUDARYMO ESMINĖS NUOSTATOS

Šiuolaikinis ugdymosi turinys atspindi visuminio ugdymosi sampratą ir apima tai, ko, kaip ir kokioje aplinkoje vaikas ugdysis, kokių rezultatų sieks ir kaip jie bus vertinami (ugdymosi turinio samprata pateikta 1 paveiksle). Programos ugdymosi turinys yra numatytasis ir konkretus, įgyvendinant numatytąjį ugdymo turinį atsižvelgiame į tai, kas vaikus domina, jų išsakytas mintis ir norus. Tokiu būdu yra vaikas įtraukiamas į savo ugdymąsi, kai jam sudaromos galimybės susikurti, keisti, pertvarkyti aplinką, kurti naujas žaidybines situacijas, pagal savo sumanymą ar tenkinant savo smalsumą.

1 paveikslas

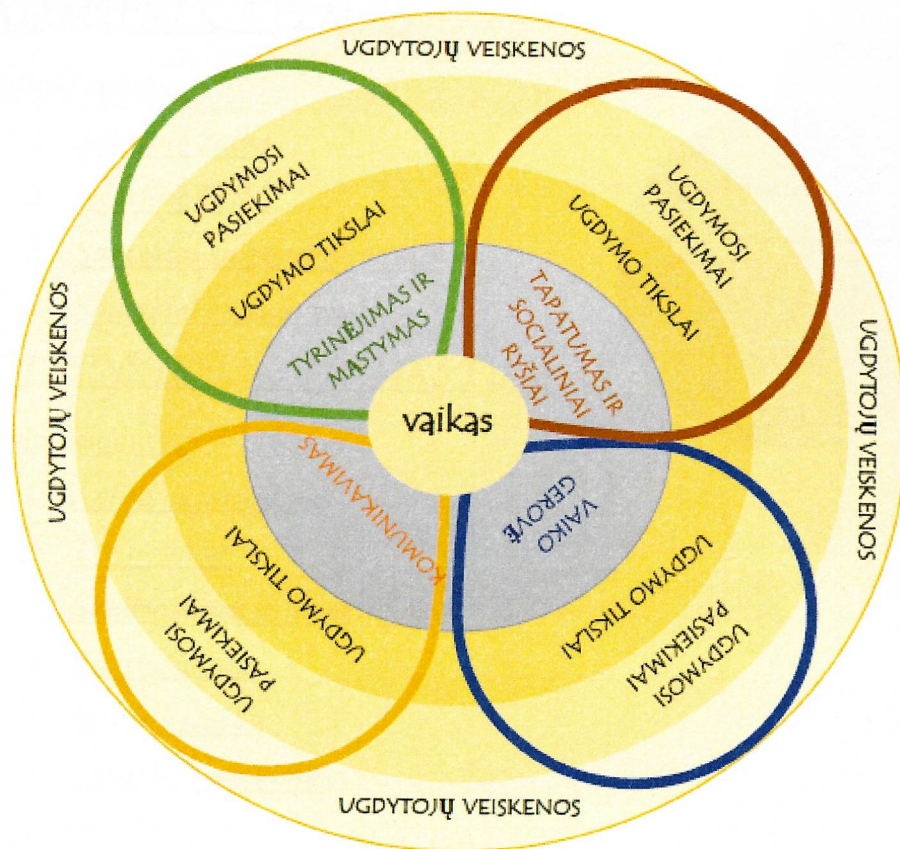
Viena esminių ugdymosi turinio sudarymo nuostatų yra tai, jog ugdymosi turinys yra lankstus ir dinamiškas. Kiekvienas pedagogas konkretizuoja ugdymosi turinį ir jį pritaiko vaiko ar vaikų grupės ugdymosi poreikiams patenkinti. Kita nuostata – tai, jog ugdymosi turinys sudarytas atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnių ypatumus, ir individualius poreikius (ugdymosi stilių, patirtį, gebėjimus, specialiuosius poreikius, berniukų ir mergaičių skirtumus).

Programos ugdymo turinys pateikiamas keturiuose vaiko pasiekimų sritis: vaiko gerovė, tapatumas ir socialiniai ryšiai, komunikavimas, tyrinėjimas ir mąstymas. Programos ugdymo turinio struktūra pateikta 2 paveiksle.

2 paveikslas

UGDYMOSI TURINIO STRUKTŪRA

Kiekvienoje iš keturių ugdymosi sričių yra numatomi esminiai tikslai, ugdymosi pasiekimai ir pateikiamos ugdymosi gairės, kurios atskleidžiamos per ugdytojų veiksenas ugdant vaikus nuo 1 iki 3 metų ir nuo 3 iki 6 metų amžiaus. Ugdymosi pasiekimai yra orientyras į tam tikrus ugdymosi rezultatus trečiaisiais ir šeštaisiais vaiko gyvenimo metais. Tačiau atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualią raidą pedagogas siekia asmeninės vaiko pažangos pagal kiekvieno vaiko gebėjimus ir galias atrinkdamas ir pritaikydamas ugdymosi turinį.

Kiekvienoje ugdymosi srityje yra numatytos turinio apimtys, kurios apima esminius vaiko ugdytinus gebėjimus ir vertybines nuostatas:

VAIKO GEROVĖ

Turinio apimtys:

1. Emocijų suvokimas ir raiška
2. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai
3. Fizinis aktyvumas
4. Problemų sprendimas

KOMUNIKAVIMAS

Turinio apimtys:

1. Sakytinė kalba
2. Rašytinė kalba
3. Santykiai su bendraamžiais
4. Santykiai su suaugusiais

TYRINĖJIMAS IR MAŠTVMAS

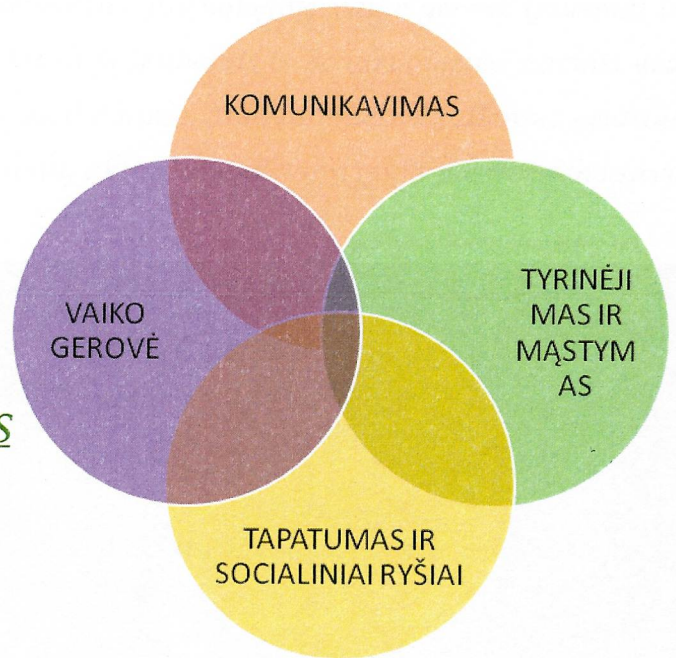
Turinio apimtys:

1. Aplinkos pažinimas
2. Tyrinėjimas
3. Skaičiavimas ir matavimas
4. Kūrybiškumas
5. Meninė raiška
6. Estetinis suvokimas

TAPATUMAS IR SOCIALINIAI RYŠIAI

Turinio apimtys:

1. Savireguliacija ir savikontrolė
2. Savivoka ir savigarba
3. Mokėjimas mokytis
4. Iniciatyvumas ir atkaklumas

6. UGDYMOŠI TURINYS

6.1. VAIKO GEROVĖ

Saugi, sveiką vaiko augimą užtikrinanti aplinka leidžia vaikui jaustis laimingam ir tyrinėti bei pažinti jį supančią aplinką. Vaiko gerovė padeda vaikui ugdytis, kaip asmeniui. Ji apima du pagrindinius elementus: psichologinę vaiko gerovę (jausmai ir mąstymas) ir fizinę savijautą. Vaikų santykiai su jų šeimomis ir bendruomenės nariais yra veiksniai, prisidedantys prie vaiko gerovės užtikrinimo. Ugdydamiesi kasdienius įgūdžius vaikai tampa savarankiškesni ir nepriklausomi, aktyviai judėdami įgyja pasitikėjimo savo jėgomis.

Tikslai	Baigęs ikimokyklinio ugdymo programą, vaikas gebės:
1. Padėti vaikams suprasti savo ir kitų jausmus, juos įvardinti; ugdytis teigiamą savęs vertinimą.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gebės užmegzti ir palaikyti stipresnius ryšius su šeima, draugais ir suaugusiais ne tik jų artimiausioje aplinkoje, bet ir bendruomenėje. ▪ Supras savo ir kitų jausmus, gebės juos reikšti tinkamai nedarant žalos sau ir aplinkiniams. ▪ Turės teigiamą savivertę gerbs kitus ir jį supančią aplinką. ▪ Pats darys sprendimus susijusius su jo pasiekimais.
2. Stiprinti vaikų fizines ir psichines galias, ugdytis kasdienio gyvenimo įgūdžius.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stiprės kūno kontrolės ir judėjimo įgūdžiai. ▪ Geriau pažins ir valdys savo kūno galias. ▪ Saugiai judės ir saugos savo sveikatą. ▪ Imdamasis naujos veiklos gebės rizikuoti pamatuotai. ▪ Formuosis teigiamą nuostatą į sveiką gyvenimo būdą, asmens higieną, tvarką ir aplinkos saugojimą.
3. Skatinti vaikų savarankiškumą ir kūrybiškumą sprendžiant problemas įvairiose jų veiklos srityse.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Drąsiai ir savitai reikš savo išpūdžius ir išgyvenimus kasdienė veiklos metu. ▪ Plėtosis kūrybinės galios kasdienės veiklos metu. ▪ Supras, kad kiti gali galvoti kitaip nei jis ir daryti skirtingus sprendimus. ▪ Gebės prisitaikyti ir nesėkmės atveju, bus išradingas ir lankstus ieškodamas išeičių. ▪ Bendradarbiaudamas sieks spręsti problemas pasitikėdamas savimi.
4. Padėti vaikams ugdytis asmens ir tautinį tapatumą bei formuoti teigiamą požiūrį į gyvenimą ir mokymąsi.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stiprės vaiko savarankiškumas ir gebėjimas priimti ir daryti sprendimus. ▪ Bus nusiteikęs ugdytis savo gebėjimus pasitikėdamas savimi ir savo jėgomis. ▪ Mąstys pozityviai, priims iššūkius, siekdamas pažinti naują. ▪ Formuosis pilietiškumo pradmenys.

Ugdymosi turinio apimtys:

1. *Emocijų suvokimas ir raiška*
2. *Kasdienio gyvenimo įgūdžiai ir problemų sprendimas*
3. *Fizinis aktyvumas*

1- 3 metų amžius

Vaikų veiksėnos jausmas pažinti:

- žaidžia žaidimus, kurių metu vaikai dalinasi savo mintimis, norais, interesais su bendraamžiais ir suaugusiais, pavyzdžiui, žaisti žaidimą patinka-nepatinka;
- kalbasi, pasakoja apie šeimą, pavyzdžiui, apie tai kas sudaro šeimą (mama, tėtis, broliai, seserys...), kokie mėgstamiausi šeimos pomėgiai (valgiai, žaidimai, knygos, veikla) ir ko nemėgsta, kokie kaimynai greta gyvena;
- pasakoja apie save, pavyzdžiui bendraujant su vaiku klausia, kiek jam metų, koks jo vardas, kas jis yra (berniukas ar mergaitė), ką jis mėgsta žaisti, valgyti ir pan.;
- žaidžia žaidimus, kurie jiems labai patinka ir puikiai pavyksta, pavyzdžiui žaidimą „Balionėlis“ (pripūsti ir susprogdinti). Žaidimų metu vaikus padrašina žvilgsniu, žodžiu, kaip jiems gerai sekasi;
- žaidžia žaidimus ir pasakoja, kaip jam sekasi/pavyksta, pavyzdžiui, „Didelis mano bokštas, va koks“ ir pan.;
- kalbasi, bendrauja su bendraamžiais apie tai, ką padarė, pastatė, nupiešė, pavyzdžiui,
- žaidžia žaidimus „Mano ir tavo“, „Aš esu, o kas tu?“ ir kt.;
- kalbasi su kitais, suaugusiais, kas yra šventės, kaip joms ruošiamasi, pavyzdžiui, vaikų gimtadienis (sveikina, valgo gimtadienio tortą) Kalėdos (puošia eglutę, laukia Kalėdų Senelio, Velykos. Žaidžia vaidmeninius žaidimus, pavyzdžiui, „Meškiuko“ gimtadienis ir kt. Suaugę įvardija vaiko reiškiamus jausmus ar emocijas žodžiais ir leidžia suprasti, ką jis jaučia (pyktį, baimę, liūdesį), pavyzdžiui, „taip, suprantu, tau liūdna, todėl tu nenori žaisti“, „tau pikta, nes draugas atėmė mašinėlę“ ir kt.
- žaidžia žaidimus atpažinti nuotaikoms, pavyzdžiui, suaugęs uždengia veidą rankomis ir atidengdamas vis demonstruoja skirtingas nuotaikas (džiugesį, baimę, liūdesį, nuostabą) ir skatina pabandyti vaikus parodyti, koks jis yra piktas, linksmas ir kt.;

Pedagogai padėdami vaikams suvokti savo jausmus:

- siūlo žaisti žaidimus, kurių metu vaikai gali dalintis savo mintimis, norais, interesais su bendraamžiais ir suaugusiais, pavyzdžiui, žaisti žaidimą patinka-nepatinka;
- su vaikais kalbasi apie šeimą, pavyzdžiui, apie tai kas sudaro šeimą (mama, tėtis, broliai, seserys...), kokie mėgstamiausia šeimos pomėgiai (valgiai, žaidimai, knygos, veikla) ir ko nemėgsta, kokie kaimynai greta gyvena;

- skatina vaikus pasakoti apie save, pavyzdžiui bendraujant su vaiku klausia, kiek jam metų, koks jo vardas, kas jis yra (berniukas ar mergaitė), ką jis mėgsta žaisti, valgyti ir pan.;
- siūlo vaikams žaidimus, kurie vaikams labai patinka ir puikiai pavyksta, pavyzdžiui žaidimą „Balionėlis“ (pripūsti ir susprogdinti). Žaidimų metu vaikus padrašina žvilgsniu, žodžiu, kaip jiems gerai sekasi;
- žaidžia kartu su vaiku žaidimus, jų metu padrašina vaiką ir parodo jo išskirtinumą ar panašumą su kitais, pavyzdžiui, „Tu aukštą bokštą moki pasatyti“ ir pan.;
- skatina vaiką kalbėti su juo, su bendraamžiais apie tai, ką jis padarė, pastatė, nupiešė, pavyzdžiui, klausia, ką jis nupiešė, ką pastatė, padarė ir skatina vaiką pasisakyti bendraamžiams sakydamas „papasakok draugams, ką tu padarei, kaip tau pasisekė“ ir pan.;
- žaidžia su vaikais žaidimus, kurie skatina vaiką išsakyti tai, kas jam patinka ir suprasti, ką mėgsta kiti, pavyzdžiui siūlo žaisti žaidimus „Mano ir tavo“, „Aš esu, o kas tu?“ ir kt.;
- kalbasi su vaikais apie tai, kas yra šventės, kaip joms ruošiamasi, pavyzdžiui, vaikų gimtadienis (sveikina, valgo gimtadienio tortą) Kalėdos (puošia eglutę, laukia Kalėdų Senelio, Velykos. Žaidžia vaidmeninius žaidimus, pavyzdžiui, „Meškiuko“ gimtadienis ir kt. Įvardija vaiko reiškiamus jausmus ar emocijas žodžiais ir leidžia suprasti, ką jis jaučia (pyktį, baimę, liūdesį), pavyzdžiui, „taip, suprantu, tau liūdna, todėl tu nenori žaisti“, „tau pikta, nes draugas atėmė mašinėlę“ ir kt.
- išklausoma vaiko norus, kas jam patinka, o kas – ne, taip pat kaip jis jaučiasi, pavyzdžiui, vaikas sako „Aš piktas“, „Aš bijau“ ir kt. Palaiko, padrašina vaiką išreikšti jausmus žodžiu ar tinkamu veiksniu, pavyzdžiui, numoti ranka, atsistoti į pozą sudėjus rankas skersai ant krūtinės ir kt.;
- pasiūlo vaikams žaidimus atpažinti nuotaikoms, pavyzdžiui, suaugęs uždengia veidą rankomis ir atidengdamas vis demonstruoja skirtingas nuotaikas (džiugesį, baimę, liūdesį, nuostabą) ir skatina pabandyti vaikus parodyti, koks jis yra piktas, linksmas ir kt.;

Vaikų veiksenos stiprinant fizines galias:

- juda, žaidžia lauko aikštelėje, sporto salėje pasiūlant eiti, bėgti, sustoti pagal ženklą, atsitūpti, atskelti ir paimiti išdėliotus įvairius daiktus salėje/lauke, pavyzdžiui kamuolėlius, kaladėlės, žaisliukus, kankorėžius, lapus ir juos dėti į didelę dėžę ar krepšį;
- žaidžia judrius žaidimus, kurių metu lavina stambiuosius raumenis, pusiausvyrą, pradeda susipažinti su judraus žaidimo taisyklėmis, pavyzdžiui, žaidžia žaidimą „Paukštelių namai“ (skambant muzikai paukšteliai skraido, sustojus – nebeskraido, tupi lizdelyje) ir pan.;
- apeina, perlipa kliūtis pasilenkiant, praropoja, eina atsitūpus; eina nelygiu paviršiumi išlaikant pusiausvyrą, pavyzdžiui apeiti, perlipti išmėtytas kaladėles; eina siauru takeliu; įvairiu paviršiumi per minkštą kilimą, smėlį, vandenį ir kt.; nučiuožti ir pan.;
- žaidžia apsimesdami gyvūnais ir imituoja jų elgseną, judesius, pavyzdžiui, varlytė – tupi, gandras – stovi ant vienos kojos, kiškis – šokinėja ir pan.;
- lipa laipteliais pristatomu žingsniu laikantis turėklų, (einant į pasivaikščiojimą, lauko žaidimų aikštelėje, salėje, grupėje), bando nušokti nuo pirmo laiptelio;

- išbando važiuoti triračiais, stumiamomis kojomis mašinėlėmis;
- žaidžia su kamuoliukais, pavyzdžiui, atsisėdus ridena ir gauda ridenamą kamuolį; meta, spiria minkštą nedidelį kamuoliuką lauko aikštelėje ir kt.;
- žaidžia su žaislais ir daiktais, kuriuos gali stumti, traukti, nešiotis iš vienos vietos į kitą, pavyzdžiui, žaidžia žaidimą „Statom namą“, kurio metu vaikai veža kaladėles namui ir pan.;
- žaidžia žaidimus veiksams su daiktais atlikti: sudėti/išimti žaislus iš dėžės, žaisti su kaladėlėmis, statyti bokštelių, konstruoti, dėlioti dėliones ir kt.;
- drąsiai imasi verti, kirpti, plėšyti, piešti, lipdyti, glamžyti, pavyzdžiui, senų žurnalų ar popieriaus lapus, daryti iš jų gumulėlius ir pildyti dėžę ir kt.;
- varto, „skaito“ knygeles, paveikslėlius, žurnalus, enciklopedijas;

Pedagogai stiprindami vaikų fizines galias:

- kartu su vaikais žaidžia judrius žaidimus, kurių metu vaikai lavina stambiuosius raumenis, pusiausvyrą, pradeda susipažinti su judraus žaidimo taisyklėmis, pavyzdžiui, žaidžia žaidimą „Paukštelių namai“ (skambant muzikai paukšteliai skraido, sustojus – nebeskraido, tupi lizdelyje) ir pan.;
- sudaro vaikams galimybes lavinti ir pažinti savo kūno galias; apeiti, perlipti kliūtis pasilenkiant, praropojant, atsitūpus; eiti nelygiu paviršiumi išlaikant pusiausvyrą, pavyzdžiui apeiti, perlipti išmėtytas kaladėles; eiti siauru takeliu; įvairiu paviršiumi per minkštą kilimą, smėlį, vandenį ir kt.; nučiuožti ir pan.;
- siūlo žaisti apsimitant gyvūnais ir imituojant jų elgseną, judesius, pavyzdžiui, varlytė – tūpi, gandras – stovi ant vienos kojos, kiškis – šokinėja ir pan.;
- sudaro vaikams galimybę lipti laipteliais pristatomu žingsniu laikantis turėklų, (einant į pasivaikščiojimą, lauko žaidimų aikštelėje, salėje, grupėje), būna greta, kai vaikai išbando nušokti nuo pirmo laiptelio;
- drąsina išbandyti važiuoti triračiais, stumiamomis kojomis mašinėlėmis;
- sudaro galimybę žaisti su kamuoliukais, pavyzdžiui, atsisėdus ridenti ir gaudyti ridenamą kamuolį; mesti, spirti minkštą nedidelį kamuoliuką lauko aikštelėje;
- parūpina žaislų ir daiktų, kuriuos vaikai gali stumti, traukti, nešiotis iš vienos vietos į kitą, pavyzdžiui, žaisti žaidimą „Statom namą“, kurio metu vaikai veža kaladėles namui ir pan.;
- suteikia teigiamų emocijų ir siūlo džiaugsmą ir juoką keliančius žaidimus, pavyzdžiui, siekti ir stumti balionėlį, žaisti su skarelėmis, siekti pakabinto daikto, pūsti plunksną, žaisti pirštų žaidimus, Virė virė košę ir kt.;
- siūlo žaisti žaidimus veiksams su daiktais atlikti: sudėti/išimti žaislus iš dėžės, žaisti su kaladėlėmis, statyti bokštelių, konstruoti, dėlioti dėliones ir kt.;
- drąsina verti, kirpti, plėšyti, piešti, lipdyti, glamžyti, pavyzdžiui, senų žurnalų ar popieriaus lapus, daryti iš jų gumulėlius ir pildyti dėžę ir kt.;
- varto, „skaito“ kartu su vaikais knygeles, paveikslėlius, žurnalus, enciklopedijas;

- siūlo išbandyti IT ir pažaisti su planšetėje esančiomis programomis, pavyzdžiui, pirštelio pagalba spausti kompiuterio ekraną ant simbolių, didinti-mažinti paveikslėlius, vesti piršteliu per ekraną ir keisti paveikslėlius, paišinėti ir kt.

Vaikų veiksenos ugdant kasdienius ir problemų sprendimo įgūdžius:

- pratinasi laikytis kasdienės veiklos grupėje ritmo: maitinimasis, aktyvios veiklos, poilsio, pasivaikščiojimo laikas, pagal darželyje sutartą dienotvarkę; tėvai supažindinami su grupės dienos ritmu, siekiant darnaus vaikų perėjimo nuo individualaus prie grupės dienos ritmo;
- siekia būti savarankiškais ir nepriklausomais kasdienės rutininės veiklos metu, pavyzdžiui, bando savarankiškai rengtis, autis, valgyti, naudotis tualetu; drąsiai ima naudotis stalo įrankiais, segti sagas, užtrauktuką ir pan.
- rankšluosčiai ir muilas yra lengvai pasiekiamoje patogioje vaikams vietoje ir vaikai mokosi patys laikantis asmens higienos: plautis su muilu rankas, valyti rankšluosčiu.
- esant poreikiui paprašo pagalbos, jei nesiseka atlikti kasdienės veiklos, pavyzdžiui, susitvarkyti po tualetu, nusišluostyti rankas, apsilvilti palatą, užsirišti šaliką ir pan.;
- priminus nuneša kelis daiktus, žaislus į vietą po žaidimo;
- daiktai ir žaislai yra jiems skirtose ir lengvai vaikams pasiekiamose vietose; grupės erdvę suskirstyta pagal žaidimų ir veiklos pobūdį, kuriose yra žaislų ir daiktų atitinkančių jų paskirties pobūdį, pavyzdžiui, ramybės erdvėje – pagalvėlės, kilimas, vaidmeninių žaidimų – žaislinė virtuvėlė, veiksmų su daiktais – konstruktoriai, dėlionės, kaladėlės ir t.t. Tokiu būdu skatinamas vaikų savarankiškumas ir pasitikėjimas savimi;
- pagal galimybę renkasi maistą, kalba, kokį maistą valgo, ar jis skanus; suaugę padeda vaikams suprasti sveiko maisto naudą paaiškina, kodėl jis naudingas, pavyzdžiui, paaiškina, jog pienas padeda augti, būti stipriam, daržovės ir vaisiai padeda turėti sveikus dantis ir pan.;
- žaisdami patys bando spręsti problemines situacijas ir priimti sprendimus, pavyzdžiui, siūlo vietoj atimto žaislo kitą, paguodžia, nueina žaisti kito žaidimo, atima, pasako suaugusiam ir pan.;

Pedagogai ugdydami kasdienius ir problemų sprendimo įgūdžius:

- užtikrina kasdienės veiklos ritmą, kurios metu vaikai pratinasi laikytis šio ritmo ir mokosi kasdienės veiklos įgūdžių; supažindina tėvus apie grupės dienos ritmą, siekiant darnaus vaikų perėjimo nuo individualus prie grupės dienos ritmo;
- palaiko ir skatina vaikų savarankiškumo apraiškas kasdienės rutininės veiklos metu, pavyzdžiui, kai vaikai bando savarankiškai rengtis, autis, valgyti, naudotis tualetu; drąsina vaikus naudotis stalo įrankiais, rengtis, segtis sagas, užtrauktuką ir pan.;
- parūpina nedūžtančių stalo įrankių, rankšluosčiai ir muilas yra lengvai pasiekiamoje patogioje vaikams vietoje ir sudaro vaikams galimybę nepatirti pirmosios nesėkmės plėtojant savarankiškumą atliekant kasdienes veiklas ir laikantis asmens higienos.
- drąsina vaikus kartas nuo karto primindamas, kada ir, kaip laikytis asmens higienos, tvarkytis po tualetu. Skatina vaikus paprašyti pagalbos jei reikalinga atliekant kasdienes

veiklas, pavyzdžiui, susitvarkyti po tualetu, nusišluostyti rankas, apsivilkti palta, užsirišti šaliką ir pan.;

- aptaria su tėvais, kokia apranga ir apavas skatintų vaikus ugdytis savarankiškumą, pavyzdžiui, lengvai užmaunamos kelnės, platesnis džemperis, batukai su lipdukais, kepurė – šalikas ir pan.;
- drašina vaikus susitvarkyti po žaidimo, veiklos būdamas šalia vaiko ir savo pavyzdžiu padeda vaikams įgyti savitvarkos įgūdžių, pavyzdžiui, pasiūlo žaidybines situacijas ar tvarkymąsi paverčia žaidimu. (pieštukai pavargo, laikas jiems į dėžutę, mašinėlėms jau laikas į garažą, padėkime joms grįžti); sudaro vaikams progą patiems susitvarkyti: nusiplauti teptuką, išipilti vandens, sušluoti šiukšles ir pan.
- sudaro vaikams galimybę rinktis sveiką maistą parodant jo naudą, pavyzdžiui, ar žinai, jog pienas padeda augti, būti stipriam, daržovės ir vaisiai padeda tūrėti sveikus dantis ir pan.;
- drašina vaikus patiems priimti sprendimus ir spręsti problemas, pavyzdžiui, „Matau tu nori žaisti su vandeniu ir smėliu, bet smėlis išpiltas ant grindų, ar galėtum padėti jį susemti?“ ir pan.;
- skatina vaikus pastebėti priežastis ir pasirinkti atitinkamus veiksmus, pavyzdžiui, „Aš turėčiau pakeisti tavo kelnaites, jos jau nešvarios, ar atneštum man švarias kelnės?, „Lauke lyja, bet mes galėtume išeiti į kiemą, jei tu apsiautum aulinukus ir apsiaustą nuo lietaus.“ ir pan.

3 – 6 metų amžius

Vaikų veiksenos jausmams pažinti:

- kalbasi, pasakoja emociškai, reiškia savo jausmus palydėdami veido išraiška, kūno judesiais ar veiksmais, pavyzdžiui, linkčioja galvą, mosuoja rankomis, mindžiukuoja, prisiliečia, pakelia antakius, nusišypso ir pan.;
- žaidžia vaidmeninius žaidimus, inscenizuoja pasakas, pavyzdžiui, pasaka „Trys paršiukai“ (vaikai vaidina paeiliui, stebi veikėjus, jų nuotaikas, pasakoja kodėl mano, kad paršiukai išsigandę, o vilkas yra piktas, bando suvaidinti aiškiau parodant herojų nuotaikas ir pan.; žaidžia su nuotaikų kortelėmis, atlikti užduotėles, kurios skirtos geriau pažinti emocijas, pavyzdžiui, pratybų sąsiuvinuose, padaugintos užduotėles, jausmų kortelės;
- išreiškia savo nuotaikas ir išpūdžius įvairios veiklos metu, pavyzdžiui, piešia pagal muzikos, gamtos garsus, šoka, įvairiai juda, dainuoja, juokauja ir kt.
- klausosi pasakojimų, kurių metu mokosi suprasti, kaip žodžiai ar veiksmai gali sukelti džiaugsmą, pasitenkinimą ar nusivylimą, pyktį, tiek jam pačiam, tiek ir kitiems, pavyzdžiui, pasakojimą „Zuikis puikis“ ir kt.;
- žaidžia bendrus žaidimus, kurių metu vieni iš kitų mokosi mandagaus elgesio įgūdžių; suaugę savo asmeniniu elgesiu modeliuoja mandagų elgesį, pavyzdžiui, padėkoja vaikams už jų pastangas, nusišypso, prašydamas kreipiasi su žodžiais prašau, atsiprašau ir pan.; padeda vaikams suprasti, kad toks elgesys padeda greičiau surasti draugų, žaisti bendrus žaidimus;

- mokosi, kaip nusiraminti jaučiant pyktį, liūdesį, nusivylimą nepasitenkinimą ar esant įsiau drinus, pavyzdžiui, skaitomos ištraukos iš R.Valeikio knygos „Una“ ir kartu aptaria herojų elgesį; pasitelkia knygelių seriją apie jausmus (leidykla Educata); žaidžia su jausmų dėlionėmis ar atlieka užduotėles pratybų sąsiuvinuose; moko vaikus ir pataria, kaip galima nusiraminti, pavyzdžiui, pirma nusiraminti - giliai įkvėpti ir iškvėpti, pasitraukti iš situacijos, nusiųsti, pasiūlo, kad vaikai įsivaizduotų, jog valgo skanius ledus – įkvepia per nosį uosdamas, kaip jie gardžiai kvepia, ir išpučia per burną vėsindamas burną arba pagalvoti apie ką nors malonaus, padainuoti dainelę, pažaisiti mėgstamą žaidimą, lėtai suskaičiuoti iki dešimties, susirasti mėgstamiausią žaislą, apkabinti pagalvėlę, prigulti;
- pasako, pasakoja kitiems, kas patinka ir nepatinka, pavyzdžiui, gamina mėgstamų ir nemėgstamų valgių knygeles, iškerpant ir suklijuojant iš senų žurnalų; kuria virtualius mėgstamų žaidimų aplankus kompiuteryje, planšetiniame kompiuteryje;
- klausosi pasakojimų, diskutuoja, žiūrinėja paveikslėlius, vaizdo filmukus, kaip vieni kitiems padeda, kai blogai jaučiasi, ką galima padaryti pačiam, kad pasijaustum geriau, pavyzdžiui, žiūrėti pasakojimą apie „“, klausytis pasakojimo apie berniuką Toflį ir kt.;
- atlieka veiklas poroje, grupelėmis ir bendras veiklas, pavyzdžiui, mažose grupelėse vaikai nupiešia pasirinktą metų laiką, o po to visos grupelės klijuoja savo piešinius į bendrą plakatą. Kartu su vaikais dalyvauja veikloje, stebi, kaip vaikams sekasi veikti grupelėse ir pataria, jei reikalinga pagalba iškilus nesutarimams ir pan.;
- kalbasi apie tai, kas yra draugystė, ką reiškia draugauti, kas padeda susirasti draugų ir palaikyti draugystę, pavyzdžiui, dalijimasis su draugu žaislais, maistu, kvietimas ir žaidimas kartu, asmeniniai pokalbiai su draugu, išsakymas ką jaučia, pagalba, šypsena;
- pradeda suprasti savo klaidas ir stengiasi laikytis bendrų susitarimų, pavyzdžiui, bando atsiprašyti, pripažinti, kad pasielgė ne pagal susitarimą ir pan.

Pedagogai padėdami vaikams suvokti savo jausmus:

- drašina vaikus išreikšti savo jausmus, palydint veido išraiška, kūno judesiais ar veiksmais, pavyzdžiui „Taip, suprantu tu pyksti, tu nesišypsai ir nenori su manim kalbėti“, „Tau labai smagu, tu net pargriovei draugą, bet jis nepatenkintas, nes jam skaudėjo“, „Nuėjai žaisti su kaladėlėmis, nes tau trukdo kiti vaikai“ . Tokiu būdu padeda vaikams suprasti savo elgesio pasekmes kitiems ir sau;
- modeliuoja situacijas, kada yra jaučiamas pyktis, liūdesys, džiaugsmas, pavyzdžiui, planšetinio kompiuterio ar interaktyvios lentos pagalba vaikai aptaria paveikslėlius, kuriuose vaizduojamos situacijos, ką veikėjai jaučia, iš kur jie tai žino, ką jie darytų jų vietoje; žaidžia nuotaikų žaidimus, pavyzdžiui, visi kartu bando parodyti veido mimika, kūno judesiais, kaip džiaugiasi, kada jiems liūdna, pikta.
- siūlo žaisti vaidmeninius žaidimus, inscenizuoti pasakas, pavyzdžiui, pasaka „Trys paršiukai“ (vaikai vaidina paeiliui, stebi veikėjus, jų nuotaikas, pasakoja kodėl mano, kad paršiukai išsigandę, o vilkas yra piktas, bando suvaidinti aiškiau parodant herojų nuotaikas ir pan.; žaisti su nuotaikų kortelėmis, atlikti užduotėles, kurios skirtos geriau pažinti emocijas, pavyzdžiui, pratybų sąsiuvinuose, padaugintos užduotėles, jausmų kortelės;

- skatina vaikus išreikšti savo nuotaikas ir išpūdžius įvairios veiklos metu, pavyzdžiui, piešti pagal muzikos, gamtos garsus, arba šokti, judėti, kartu su kitais ir vienam. Kartu su vaikais aptaria, kaip jie jautėsi, kas juos taip prajuokino, nuliūdino ir kt.;
- kalbasi su vaikais apie tai, kaip žodžiai ar veiksmai gali sukelti džiaugsmą, pasitenkinimą ar nusivylimą, pyktį, tiek jam pačiam, tiek ir kitiems, pavyzdžiui, klausytis pasakojimo, „Zukis puikis“ ir kartu su vaikais padiskutuoti, kodėl jautėsi blogai, nuliūdo, kas atsitiko, kaip galima buvo pasielgti kitaip? ir pan.
- modeliuoja mandagaus elgesio įgūdžius savo asmeniniu elgesiu, pavyzdžiui, padėkoja vaikams už jų pastangas, nusišypso, prašydamas kreipiasi su žodžiais prašau, atsiprašau ir pan. Padeda vaikams suprasti, kad toks elgesys padeda greičiau surasti draugų, žaisti bendrus žaidimus.
- moko vaikus, kokiais būdais ir kaip nusiraminti jaučiant pyktį, liūdesį, nusivylimą nepasitenkinimą ar esant įsiau drinus, pavyzdžiui, skaito ištraukas iš R.Valeikio knygos „Una“ ir kartu aptaria herojų elgesį; pasitelkia knygelių seriją apie jausmus (leidykla Educata); žaidžia su jausmų dėlionėmis ar atlieka užduotėles pratybų sąsiuvinuose; moko vaikus ir pataria, kaip galima nusiraminti, pavyzdžiui, pirma nusiraminti - giliai įkvėpti ir iškvėpti, pasitraukti iš situacijos, nusisukti, pasiūlo, kad vaikai įsivaizduotų, jog valgo skanius ledus – įkvepia per nosį uosdamas, kaip jie gardžiai kvepia, ir išpučia per burną vėsindamas burną arba pagalvoti apie ką nors malonaus, padainuoti dainelę, pažaisti mėgstamą žaidimą, lėtai suskaičiuoti iki dešimties, susirasti mėgstamiausią žaislą, apkabinti pagalvėlę, prigulti;
- siūlo dalintis su kitais kas patinka ir nepatinka, pavyzdžiui, pasidaryti mėgstamų ir nemėgstamų valgių knygeles, iškerpant ir suklijuojant iš senų žurnalų; kurti virtualias mėgstamų žaidimų aplankus kompiuteryje, planšetiniame kompiuteryje.
- palaiko ir paskatina tinkamą vaikų elgesį, pavyzdžiui, „šaunuoliai, po bėgiojimo atsisėdote ir nusiraminate; kai vaikai matydami jog kitas yra nuliūdęs pasisiūlo padėti, nusiraminti; „Šaunuolis, pakviete draugą kartu pažaisti, nes jis nuliūdęs;
- skaito pasakojimus, diskutuoja, žiūrinėja paveikslėlius, vaizdo filmukus, kaip vieni kitiems padeda, kai blogai jaučiasi, ką galima padaryti pačiam, kad pasijaustum geriau, pavyzdžiui, žiūrėti pasakojimą apie „“, klausytis pasakojimo apie berniuką Toflį ir kt.
- skatina vaikus bendradarbiauti su kitais, pavyzdžiui siūlo veiklas poroje, grupelėmis ir bendras veiklas, pavyzdžiui, mažose grupelėse vaikai nupiešia pasirinktą metų laiką, o po to visos grupelės klijuoja savo piešinius į bendrą plakatą. Kartu su vaikais dalyvauja veikloje, stebi, kaip vaikams sekasi veikti grupelėse ir pataria, jei reikalinga pagalba iškilus nesutarimams ir pan.;
- padeda vaikui suprasti savo klaidas ir dėti pastangas laikytis bendrų susitarimų.

Vaikų veiksenos stiprinant fizines galias:

- laisvai ir įvairiai juda stiprindami stambiuosius raumenis, kūno pusiausvyrą ir koordinaciją bei geriau pažįsta savo fizines galias įvairiose erdvėse: grupėje, lauko aikštelėje, sporto stadione, salėje: eina lėtai, greitai, eina atbuli, pristatomu žingsneliu, pasistiebę ant pirštų, ant kulnų, eina aukštai

keldami kojas, pusiau pritūpia, eina „žąsele“, bėga, paskui suaugusįjį keičiant tempą, nešdami daiktą, pavyzdžiui pasiūlomas vaikams žaidimas, „kelionė į mišką“, vaikai turi savo kuprines (svoris iki 1 kg.) ir jas užsidėję ant pečių keliauja: eina tilteliu per upelį, lipa į kalną, perlipa kelmą, siekia šakos ir kt.;

■ noriai jungiasi į organizuojamus judrius žaidimus, estafetes, lenktynės, rungtynes ir pan., kurių metu vaikai mokosi derinti veiksmus su kitais, saugiai judėti ir įgyja rungtyniavimo patirties;

■ žaidžia judrius žaidimus, laikosi jų žaidimo taisyklių, patys naujus žaidimus su savo taisyklėmis, rungtynių užduotis ir pamoko kitus, pavyzdžiui, pakeičia judraus žaidimo taisykles, sugalvoja kitas estafetės rungtis ir pan.;

■ išbando savo fizines galias įvairiai judėdami: ropoja, pralįsti, perlipa, užlipa, nuliai, įvairiai šokinėja, peršoka, šoka į aukštį, tolį, nušoka, užšoka, šliaužia ir pan., pavyzdžiui, žaidžia „kliūčių ruožą“ ir įsivaizduoja, jos jie yra alpinistai, sportininkai, beždžionėlės ir kt.;

■ žaidžia netradicinius judrius žaidimus, pavyzdžiui, ištempiami siūlai įvairiomis kryptimis nuo baldų, kaip nuo vienos kėdė iki kitos keliomis eilėmis, nuo kėdės kojos apačios iki kitos kėdės atkaltės, nuo kėdės kojos apačios iki kitos kėdės apačios ir pasiūlyti vaikams įveikti kliūtį nenuvertus kėdžių; „labirintas“, kurį pereiti galima tik peršokant, perlipant jas. Dalijasi savo potyriais, kaip jiems sekėsi saugiai judėti, kaip jie stengėsi neužkliudyti siūlų ir pan.;

■ aktyviai juda lauke skirtingu metų laiku, pavyzdžiui, žiemą lipdo sniego senius, stato sniego pilis; pavasarį – bėgioja, kasa smėlį, sodina...; vasarą – eina basomis, važinėja triračiais, dviračiais; rudenį – braido per balas ir pan.;

■ noriai dalyvauja organizuojamose rytinėse mankštose grupėje, salėje ar lauke, jei leidžia oro sąlygos. Drašina vaikus patiems sugalvoti rytinės mankštos siužetus ir judesius;

■ žaidžia sportinius žaidimus ar jų elementus, pavyzdžiui, žaidžia krepšinį arba muša krepšinio kamuolį į žemę; žaidžia futbolą, muša kamuolį į vartus; žaidžia tinklinį permetant kamuolį per tinklą ir pan.;

■ žaidžia į klases, šokinėja per virvutę, suka lanką ant liemens, muša kamuolį į sieną ir skaičiuoja, kiek kartų sugauna nuo žemės atsimušusį kamuolį ir pan.;

■ drąsiai išbando važinėti triračiais, dviračiais, paspirtukais, riedučiais, lipa pakabina virve, laikosi ir kaba ant turėklo, pasitempia; žiemą čiuožia nuo kalniuko, važinėja rogėmis ir pan.;

■ žaidžia pirštų žaidimus, piešia, kerpa, veria, veja, suka, atsuka, glamžo, klijuoja, lipdo su plastilinu ar bado su adata ir pan.; žaidžia su įvairiais smulkiais daiktais ir biriomis medžiagomis, pavyzdžiui, rūšiuoja pupeles, žirnius, atskiria didelius ir mažus kaštonus ir kt.; ieško smulkių daiktų, pavyzdžiui sagą induose, kurie pripilti sėklų, kaštonų, siūlų kamuoliukų ar kt. daiktų ir kt.

Pedagogai stiprindami vaikų fizines galias:

- sudaro vaikams galimybes aktyviai ir įvairiai judėti ir stiprinti stambiuosius raumenis, kūno pusiausvyrą ir koordinaciją bei geriau pažinti savo fizines galias įvairiose erdvėse: grupėje, lauko aikštelėje, sporto stadione, salėje: eina lėtai, greitai, eina atbuli, pristatomu žingsneliu, pasistiebę ant pirštų, ant kulnų, eina aukštai keldami kojas, pusiau pritūpia, eina „žąsele“, bėga, paskui suaugusįjį keičiant tempą, nešdami daiktą, pavyzdžiui pasiūlomas vaikams

žaidimas, „kelionė į mišką“, vaikai turi savo kuprines (svoris iki 1 kg.) ir jas užsidėję ant pečių keliauja: eina tilteliu per upelį, lipa į kalną, perlipa kelmą, siekia šakos ir kt.

- organizuoja judrius žaidimus, estafetes, lenktynės, rungtynes ir pan., kurių metu vaikai mokosi derinti veiksmus su kitais, saugiai judėti ir įgyja rungtyniavimo patirties.
- skatina vaikų kūrybiškumą, pavyzdžiui, prašo vaikų sugalvoti naujas taisykles judriems žaidimams, sugalvoti savo žaidimą ir pamokyti kitus, sugalvoti estafetės rungtis ir pan.;
- skatina išbandyti savo fizines galias sudarant vaikams progas ropoti, pralįsti, perlipti, užlipti, nulipti, įvairiai šokinėti, peršokti, šokti į aukštį, toli, nušokti, užšokti, šliaužti ir pan., pavyzdžiui, siūlo „kliūčių ruožą“, siūlo įsivaizduoti, jos jie yra alpinistai, sportininkai, beždžionėlės ir kt.;
- siūlo netradicinius judrius žaidimus, veiklas, pavyzdžiui, ištempiami siūlai įvairiomis kryptimis nuo baldų, kaip nuo vienos kėdė iki kitos keliomis eilėmis, nuo kėdės kojos apačios iki kitos kėdės atkaltės, nuo kėdės kojos apačios iki kitos kėdės apačios ir pasiūlyti vaikams įveikti kliūtį nenuvertus kėdžių; „labirintas“, kurį pereiti galima tik peršokant, perlipant jas. Paprašyti vaikų papasakoti, kaip jiems sekėsi saugiai judėti, kaip jie stengėsi neužkliudyti siūlų.
- skatina vaikus pažinti aktyviai judėti lauke skirtingu metų laiku, pavyzdžiui, žiemą lipdyti sniego senius, statyti sniego pilis; pavasarį – bėgioti, kasti, sodinti; vasarą – braidyti, važinėti triračiais, dviračiais, rudenį – braidyti per balas ir pan.;
- organizuoja rytines mankštas grupėje, salėje ar lauke, jei leidžia oro sąlygos. Drašina vaikus patiems sugalvoti rytinės mankštos siužetus ir judesius.
- siūlo ar organizuoja sportinius žaidimus ar atlikti jų elementus, pavyzdžiui, žaisti krepšinį arba mušti krepšinio kamuolį į žemę; žaisti futbolą mušti kamuolį į vartus; žaisti tinklinį permetant kamuolį per tinklą ir pan.;
- moko vaikus žaisti į klases, šokinėti per virvutę, sukti lanką ant liemens, mušti kamuolį į sieną ir skaičiuoti kiek kartų sugauna nuo žemės atsimušusį kamuolį ir pan.; skatina vaikus žaisti nustatant savo taisykles ar judesius;
- drašina išbandyti važinėti triračiais, dviračiais, paspirtukus, riedučiais, lipti pakabina virve, laikytis ir kabėti ant turėklo, pasitempti; žiemą čiuožti rogėmis, nuo kalniuko ir pan.;
- sudaro vaikams įvairių progų lavinti smulkiuosius raumenys, pavyzdžiui, siūlo žaisti pirštų žaidimus, piešti, kirpti, verti, vyti, sukti, atsukti, glamžyti, klijuoti, lipdyti su plastilinu ar badyti su adata ir pan.; žaisti su įvairiais smulkiais daiktais ir biriomis medžiagomis, pavyzdžiui, rūšiuoti pupeles, žirnius, atskirti didelius ir mažus kaštonus ir kt.; rasti smulkius daiktus, pavyzdžiui sagą induose, kurie pripilti sėklų, kaštonų, siūlų kamuoliukų ar kt. daiktų.

Vaikų veiksenos ugdant kasdienius ir problemų sprendimo įgūdžius:

- moka mandagiai elgtis prie stalo ir naudojasi peiliu ir šakute, servetėle; savarankiškai rengiasi, segasi sagas, užtrauktuką, savarankiškai apsiauna batus, stengiasi susitvarkyti savo daiktus ar susidėti į krepšį ir pan.;

- stengiasi savarankiškai atlikti veiksmus, kuriuos atlikti turi tam tikros patirties, pavyzdžiui, susitvarkyti vietą, kuri reikalinga mėgstamam žaidimui žaisti, atsinešti reikiamas priemonės, pasiruošti žaidimui, pavyzdžiui, užrišti raišelį ant riešo, susegti palapinę, užsegti kuprinės segtukus ir pan.;
- stengiasi padėti vieni kitiems, pavyzdžiui, vaikai, kurie jau moka užsirišti batus, užsisegti, padeda tiems, kuriems dar nepavyksta tai padaryti;
- priminus dantis valosi savo šepetėliu, skalauja burnytę po valgio, plaunasi rankas prieš valgi, po tualetu, lauko, nusišluosto rankšluosčiu, susišukuoja, išsipučia nosį naudojantis servetėle;
- įvardija, koks yra sveikas maistas, gali rinktis sveiką maistą, pavyzdžiui, diskutuoja apie tai, iš kur atkeliauja maistas, kaip jis ruošiamas, kaip jis gaminamas, koks ir kaip maistas valgomas skirtingose kultūrose, pavyzdžiui, artimiausių kaimynų – latvių, lenkų ar kt.;
- pasako, kodėl sveikas maistas yra naudingas jiems patiems ir kitiems, pavyzdžiui, žmogaus kaulams, dantis reikalingas kalcis, o jo yra daržovėse, pieno produktuose, todėl jos naudingos vaikų kaulams ir jie tampa stipresne, vikresni; vaisiuose, daržovėse daug vitaminų, jie naudingi dantukams, raumenims....;
- gaminasi sveiko maisto salotas, gėrimus pagal nesudėtingus receptus, aktyviai dalyvauja jų ruošiant, pavyzdžiui, pjaustant, maišant, dėliojant į lėkštes ir kt.; dalijasi savo šeimų receptais, noriai dalyvauja kulinarinėse diskusijose, pavyzdžiui, kaip pasigaminti picą ir kt.;
- renkasi ramius žaisimus po aktyvios veiklos, pavyzdžiui, atsisėda ramiai, užmerktomis akimis ir apmąsto savo dienele, ką jie nuveikė; paprašyti sukaupia dėmesį ir įsiklauso į savo kvėpavimą; noriai klauso trumpą ramios muzikos intarpą ir pan.;
- jausdami nuovargį renkasi vietas, kur gali pabūti ramiai, netrukdomi kitų vaikų, pavyzdžiui, kilimas, čiužinys, pagalvėlės atokesnėje grupės vietoje arba kitoje patalpoje;
- patys stengiasi spręsti savo problemas ir priimti sprendimus, nepatariant ar nurodinėjant, pavyzdžiui, gali susitarti su draugu, paprašyti, atsiprašyti, pasirinkti kitą žaidimo partnerį esant nesutarimams ir pan.;
- samprotauja ieškodami atsakymų į probleminius klausimus, pavyzdžiui, Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“, „Kaip pasidalinti? ir pan.

Pedagogai ugdydami kasdienius ir problemų sprendimo įgūdžius:

- kasdienės veiklos metu padeda vaikams stiprinti esamus savitarnos ir asmens higienos įgūdžius modeliuodami ir drąsina juos savarankiškai rengtis, segtis sagas, užtrauktuką, rištis raišelius, pavyzdžiui, skatina vaikus tai daryti žaidybinės veiklos metu, pavyzdžiui reikia surišti gumelę, nes žais su gumytė. Siūlo vaidmeninius žaidimus, kaip „Namai“, „Garažas“, Parduotuvė ir kt.; Drąsina vaikus, pavyzdžiui, šaunuolis, padedi draugui užsisegti, užrišti šaliką, užsegti sagas, šaunuolis, pats bandai, bet gal tau padėti.
- savo ir kitų vaikų pavyzdžiu skatina/stiprina savarankiškumą laikantis asmens higienos: prižiūrėti dantis ir valytis savo šepetėliu, plautis rankas, susišukuoti, išsipūsti nosį naudojantis servetėle, pavyzdžiui, nepamiršai nusiplauti rankelių, puiku, žinai, kur guli

servetėlės ir pan. Parūpina būtiniausias asmens higienos priemonės, aptarkite su vaikais, kur vaikas gali rasti savo dantų šepetėlį, šukas, kur paprastai padėtas muilas, servetėlės.

- palaiko ir drąsina vaikų kultūringo maitinimosi įpročius: savarankiškai naudotis stalo įrankiais, servetėle, pavyzdžiui valgyti kartu su vaikais ir rodykite pavyzdį vaikams.
- skatina vaikus rinktis sveiką maistą, pavyzdžiui, diskutuokite, aptarkite su vaikais iš kur atkeliauja maistas, kaip jis ruošiamas, kaip jis verdamas, valgomas skirtingose kultūrose, pavyzdžiui, artimiausių kaimynų – latvių, lenkų, švedų ar kt.
- kalba su vaikais apie tai, koks maistas yra naudingas jiems patiems ir kitiems, kodėl, pavyzdžiui, žmogaus kaulams, dantims reikalingas kalcis, o jo yra daržovėse, pieno produktuose, todėl jos naudingos vaikų kaulams ir jie tampa stipresne, vikresni; vaisiuose, daržovėse daug vitaminų, jie naudingi dantukams, raumenims.... Pasiūlo vaikams patiems pasiruošti sveiką maistą pagal nesudėtingus receptus, skatina juos pačius dalyvauti jį ruošiant, pjaustyti, maišyti, dėlioti į lėkštes ir kt., pavyzdžiui pasigaminti daržovių salotų, vaisių kokteilį ir kt. Padrąsina vaikus pasidalinti savo šeimų receptais, ruošia receptų knygas, kulinarias diskusijas kartu su šeimomis.
- kartu su vaikais planuoja aktyvios veiklos ir poilsio laiką. Pasiūlo vaikams tam tikrų poilsio minutėlių būdų, pavyzdžiui, atsisėsti ramiai, užmerktomis akimis ir apmąstyti savo dienele, ką jie nuveikė; pasiūlo relaksacijos strategijų, kaip, paprašo vaikų sukaupti dėmesį ir įsiklausyti į savo kvėpavimą ir pasiklausyti trumpą ramios muzikos intarpą; Skatina vaikus išsakyti savo mintis apie tai, ką jie jautė. Vaikams, kuriems reikalingas didesnis poilsis tarp aktyvių veiklų pasirūpina vieta, kur vaikai gali būti ramiai, netrukdomi kitų vaikų

6.2. KOMUNIKAVIMAS

Vaiką supantys suaugusieji skatina vaikus bendrauti klausydamiesi jų, atsakydami žodžiu ar kūno bei veido mimika, tuo pačiu modeliuodami tinkamą bendravimą. Tai padeda lavinti mąstymą, vaizduotę, praturtina vaiko kalbinę patirtį. Ši ankstyvoji bendravimo patirtis yra pamatas toliau plėtojant komunikavimo gebėjimus, todėl svarbu palaikyti ir skatinti vaiko norą bendrauti su bendraamžiais ir suaugusiais.

Tikslai	Baigęs ikimokyklinio ugdymo programą, vaikas gebės:
1. Ugdyti sakytinę ir rašytinę kalbą, plėtoti žodyną.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stiprės klausymosi įgūdžiai, vaikai gebės klausytis ir išgirsti ką sako bendraamžiai ar suaugusieji ir sieks bendrauti. ▪ Bus nusiteikią tyrinėti supančius aplinkos ir kalbos garsus, jų pasikartojimus ir ritmą. ▪ Vis labiau pasitikėdamas pasinaudos kalbine patirtimi

	<p>siekdamas perduoti ir gauti informaciją, užduoti klausimus, tartis, išsakyti idėjas ir jausmus.</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Stiprės taisyklingos kalbos vartoseną, teigiamai vertins gimtąją kalbą.
2. Plėsti vaikų komunikavimo patirtį mokant bendrauti pasitelkiant neverbalinės kalbos formas.	<ul style="list-style-type: none">▪ Bendraudamas stengsis emociškai ir įtaigiai perteikti savo mintis pasinaudodamas kūno kalba, veido mimika, balso intonacija.▪ Gebės interpretuoti ir pritaikyti neverbalinės kalbos formas, pavyzdžiui, kalbėdamas palaikys akių kontaktą, pasitrauks priimančiam draugą ir kt.▪ Ugdysis supratimą ir pagarbą žmonėms, kurie dėl tam tikrų aplinkybių negali kalbėti, o vartoja neverbalinio bendravimo formas.
3. Padėti vaikams pažinti jį supantį pasaulį ir išreikšti save pasitelkiant kalbą, simbolius, ženklus.	<ul style="list-style-type: none">▪ Ieškos dominančios informacijos knygoje, klausdamas kitų ar pasitelks IKT priemones.▪ Bus nusiteikęs pažinti ir taikyti kasdienėje veikloje rašytinius simbolius, ženklus ir ugdysis supratimą, kad juos gali perskaityti ir suprasti kiti.▪ Geriau suvoks ir perpras rašytinių ženklų ir simbolių prasmę ir taikymo reikšmę kasdienėje veikloje.
4. Skatinti vaikus bendrauti, dalintis patirtimi su kitais panaudojant įvairius bendravimo būdus.	<ul style="list-style-type: none">▪ Dalinsis savo patirtimi, jausmais, mintimis su kitais pasakodamas, sprenddamas problemas ar meninės veiklos priemėmis.▪ Gebės išreikšti savo mintis, idėjas pasitelkdamas vaizduotę, kūrybiškumą ir patirtį.▪ Bus nusiteikęs pažinti ir išbandyti naujas patirtis, plėtos kritinio mąstymo pradmenys dalindamasis savo patirtimi su kitais.

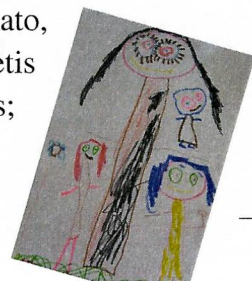
Ugdymosi turinio apimtys:

1. Sakytinė kalba
2. Rašytinė kalba
3. Santykiai su bendraamžiais
4. Santykiai su suaugusiais

1 – 3 metų amžius

Vaikų veiksenos ugdantis sakytinę ir rašytinę kalbą:

- daiktus, esančius artimiausioje aplinkoje vadina vardais, nusako jų savybes, mokosi naujų žodžių, pavyzdžiui, „Skruzdėlytė greitai bėga“; Agnė buvo liūdna, nes pametė savo lėlytę“ ir pan.;
- varto, žiūrinėja knygelius, paveikslėlius ir paskatina vaikus pasakoti ką mato, atsakyti į klausimus ir klausti patiemis (įkuria patogią vietą vaikams domėtis knygomis, pavyzdžiui, kilimas, numestos pagalvėlės, stalėlis šalia knygų lentynos;

- klausosi pasakų, pasakojimų ir pradeda formuoti skaitymo pradmenis, pavyzdžiui, suaugę knygelėje parodo vaikams nuo kur pradės skaityti (parodo pirmą žodį), kaip skaito (veda pirštu per žodžius iš kairės į dešinę);
- klausinėja, bando aiškinti, išsakyti savo mintis, fantazuoja, pavyzdžiui, klausantis pasakos „Septyni ožiukai ir vilkas“ klausia, o kas bus toliau; kodėl taip atsitiko ir pan.;
- paišena, rašinėja, pavyzdžiui su pieštukais, kreidelėmis, flomasteriais. Paklausus, ką piešia, rašo, apsidžiaugia ir pasakoja;
- fantazuoja, bando kurti savitus pasakojimus, istorijas, daineles, šoki, žaidimą, piešinį ir kt.;
- kartu su kitais žaidžia vaidmeninius žaidimus, kurių metu suvaidina ar atkartoja kasdienio gyvenimo situacijas, pavyzdžiui, apsimeta, kad yra paukšteliai ir ieško maisto, skraido; vairuoja autobusą ir sustoja stotelėse, įlipa keleiviai; yra gydytojai ir gydo savo augintinius; yra statybininkai ir rūšiuoja medžiagas statybai ir pan.;
- klausosi įvairių garsų kasdienės veiklos ar pasivaikščiavimo metu, pavyzdžiui, kaip ošia medžiai, netoli esančios gatvės garsai ir kt.; klausosi garso įrašų, pavyzdžiui, garsai lipant laiptais, vėjo ūžimas, paukštelių čiulbėjimas, statybų, gatvės garsai, muzikos garsai ir pan.;
- pasakoja, dalinasi savo patirtimi su kitais ir suaugusiais, pavyzdžiui, pasako, ką žaidžia, kaip sekasi; suaugusieji ryte/vakare, atėjus/išeinant į darželį, pakalbina juos, nusišypso, pakartoja jų paskutinius žodžius;
- kalbasi su kitais vaikais rodydami dėmesį, susidomėjimą jų pasakojimu, pavyzdžiui, palinksi galva, pritaria žodžiu, perklausia, atkartoja vaiko mintis taisyklinga sakinio konstrukcija, taip modeliuodami taisyklingą kalbos vartoseną;
- kasdienės veiklos metu pasakoja kitiems vaikams savo veiksmus, kai ką nors daro ar darys nusakydami savo veiksmus, pavyzdžiui, „Einu pakabinsiu jūsų nuotraukas, galėsime jas visas pamatyti“ ir pan.;
- klausosi įdėmiai sekdamas pasakas, veido mimika, kūno judesiais atliepia pasakojimo nuotaiką, pavyzdžiui, nustemba pakeldamas antakius, nusišypso, moja rankomis ir pan.;
- domisi aplinka ir klausinėja, pats ieško atsakymo į rūpimus klausimus, pavyzdžiui, norėdamas pažinti, kaip važiuoja mašinėlė bando ją išardyti ir pan.;
- pateikus probleminius klausimus, bando samprotauti, pavyzdžiui, atsitiktų, jei pradėtų statyti bokštelį nuo mažiausios detalės ir pan.

Pedagogai ugdydami vaikų sakytinę ir rašytinę kalbą:

- kartu su vaikais „skaito“, seka pasakas, trumpas istorijas, pasakojimus; skatina vaikus pačius „skaityti“ panaudodamas paveikslėlius ar flanelinę lentą su lėlėmis, pirštukines lėles ir pan.
- parūpina knygečių, paveikslėlių ir kartu su vaikais juos varto, žiūrinėja ir paskatina vaikus pasakoti ką mato, atsakyti į klausimus ir klausti patiems (įkuria patogią vietą vaikams domėtis knygomis, pavyzdžiui, kilimas, numestos pagalvėlės, stalelis šalia knygų lentynos.

- skatina vaikus pavadinti artimiausius daiktus jų vardais, nusako aplinkos reiškinius tokiu būdu supažindindamas su naujais žodžiais bei plečia kalbos vartojimo patirtį, pavyzdžiui, „Skruzdėlytė greitai bėga“; Agnė buvo liūdna, nes pametė savo lėlytę“ ir pan.
- kviečiasi vaikus klausytis skaitomos pasakos ir knygelėje parodo vaikams nuo kur pradės skaityti (parodo pirmą žodį), kaip skaito (veda pirštu per žodžius iš kairės į dešinę).
- skatina vaikus klausinėti, diskutuoti, išsakyti savo mintis, fantazuoti, pavyzdžiui, klausantis pasakos „Septyni ožiukai ir vilkas“ klausia, o kas bus toliau; kodėl taip atsitiko ir pan.
- drašina vaikus paišenti, rašinėti, pavyzdžiui su pieštukais, kreidelėmis, flomasteriais. Paklausia, ką jis piešia, rašo ir pasidžiaugia vaiko veikla.
- skatina ir padrašina vaikų savitus pasakojimus, istorijas, sukurtas daineles, šokį, žaidimą, piešinį, pavyzdžiui, „Tu pats sukūrei dainelę? Puiku.“, „Labai įdomiai pasakoji.“ ir pan.
- kartu su vaikais žaidžia vaidmeninius žaidimus, kurių metu suvaidina ar atkartoja kasdienio gyvenimo situacijas, pavyzdžiui, apsimeta, kad yra paukšteliai ir ieško maisto, skraido; vairuoja autobusą ir sustoja stotelėse, įlipa keleiviai; yra gydytojai ir gydo savo augintinius; yra statybininkai ir rūšiuoja medžiagas statybai ir pan.
- sudaro galimybes vaikams klausytis įvairių garsų kasdienės veiklos metu, pasivaikščiojimo metu, klausantis garso įrašų, pavyzdžiui, garsai lipant laiptais, vėjo ūžimas, paukštelių čiulbėjimas, statybų, gatvės garsai, muzikos garsai ir pan.
- prašo vaikų pagalbos, pavyzdžiui, paduoti, paimti, atnešti ir kt.; skatina įsijungti į bendrą veiklą, skatina laikytis taisyklių žodžiu, šypsena ir pan.
- skatina vaikus pasakoti, kalbėti, dalintis savo patirtimi su kitais ir suaugusiais, dėmiai jų išklausykite pavyzdžiui, žaidimo metu pasiteiraukite ką jie žaidžia, kaip sekasi; palaikykite ritualinius pokalbius, pavyzdžiui, ryte/vakare, vaikams atėjus/išeinant į darželį, pakalbinkite juos, nusišypsokite, pakartokite jų paskutinius žodžius.
- kalbėdamiesi su vaikais rodo dėmesį, susidomėjimą jo pasakojimu, pavyzdžiui, palinksi galva, pritaria žodžiu, perklausia, atkartoja vaiko mintis taisyklinga sakinio konstrukcija, taip modeliuodami taisyklingą kalbos vartoseną.
- kasdienės veiklos metu pasakoja vaikams savo veiksmus, kai ką nors daro ar darys nusakydami savo veiksmus, pavyzdžiui, „Einu pakabinsiu jūsų nuotraukas, galėsime jas visas pamatyti“ ir pan.
- sekdamas pasakas, stengiasi perteikti pasakojimo nuotaiką keisdamas balso intonaciją, gestikuliuodamas, pakeldamas antakius, nusišypsodamas ir pan.

- Skatina vaikus išreikšti savo įspūdžius apie girdėtas istorijas ar situacijas, pavyzdžiui, „Kur pasislėpė ožiukai nuo vilko, tegul vaikai apsimeta, kaip lenda po lovyte, po kėde, slepiasi po skraiste ir kt.
- skatina vaikus domėtis, klausinėti ir atsakyti į klausimus žaidimų ar veiklos metu, pavyzdžiui, klausiama, kas atsitiktų, jei pradėtų statyti bokštelį nuo mažiausios detalė ir pan.
- palaiko vaikų smalsumą ir susidomėjimą, pavyzdžiui, pradedant skaityti peržiūri paveikslėlius, iliustracijas, parodykite vieta pirštu, nuo kur pradės skaityti (žodį ir pirmą jo raidę), tokiu būdu vaikai susipažįsta su ženklais, kurie reiškia žodžius knygelėje.

Vaikų veiksenos, ugdantis bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais gebėjimus:

- žaidžia šalia vienas kito ar kartu su bendraamžiais, pavyzdžiui, stato bokštelių, žaidžia į „Namus“, ridena kamuolį viena kitam ir pan.;
- priminus pasisveikina ir atsisveikina atėjus/išeinant į grupę;
- žino daugelio vaikų vardus; palaiko ritualinius pasisveikinimus, pavyzdžiui susėdus ratelyje kartu dainele pasveikina kiekvieną vaiką „Labas rytas Ramūnai, Labas rytas Adele“ ir pan.;
- pratinasi suteikti vienas kitam pagalbą, kai jie žaidžia greta ar dviese, pavyzdžiui, stebi vaikų žaidimus ir paskatina paduoti žaislą, padėti įtaikyti žaislinę detalę;
- žaidžia ar veikia dviese ar mažose grupelėse, pavyzdžiui, žaidžia dviese dėlionę, su kaladėlėmis, statybinėmis kaladėmis, su lėlėmis; gali atlikti bendrus kūrybinius darbus, pavyzdžiui, daryti rankų antspaudus ant vieno didelio lapo ir pan.;
- sprendžia problemines situacijas patys ar ieškodami paramos pas suaugusįjį; suaugę stebi vaikus kasdienės veiklos metu ir stengiasi užbėgti galimoms konfliktinėms situacijoms ar problemoms, pavyzdžiui, žinodamas, jog vaikų yra labai mėgstamos dėlionės jis parūpina panašių dėlionių daugiau ir jei vaikai susidomi tuo pačiu žaislu pasiūlo jam kita tokį žaislą ir pan.;
- išijaučia į vaikų situacijas ir padeda vaikams suprasti kas atsitiko ir koks elgesys nepriimtinas pozityviai juos padrašindamas, pavyzdžiui, „Arnukai, tu pametei kaladėlę, o Elenėlė ją surado ir pasiėmė, bet tu juk gali neatimti, o rasti kitą tokią kaladėlę“ ir pan.;

- patinka vadovauti žaidimui, pokalbiui, stengiasi įtvirtinti savąjį Aš, pavyzdžiui, pats renkasi vaidmenis, žaislus, žaidimus, bando pristesti savo žaidimo taisykles ir pan.;
- pasako vieną ar du panašumus/skirtumus, kuo jie yra panašus į kitus ar skiriasi, pavyzdžiui, turi rankas, kojas, mėgsta žaisti, bet skiriasi ūgiu, nešioja akinius ir kt.;
- žiūrinėja paveikslėlius ir atkreipia vaikų dėmesį į kitaip atrodančius žmones, nei vaikams yra įprasta, pavyzdžiui, vaikus sėdinčius invalido vežimėlyje, su akiniais, kitos odos spalvos,

kitokiais drabužiais ir pasakoja, klausinėja „Kas čia?“, „Kodėl tamsios spalvos?“ ir pan.

3 - 6 metų amžius

Vaikų veiksena, ugdantis sakytinę ir rašytinę kalbą:

- bando kalbėti įtikinamai, panaudojant ir neverbalines bendravimo formas, pavyzdžiui, žaidžia žaidimus, pasakoja, vaidina keisdami balso intonacija, parodydami veido mimika, kūno judesiais, pavyzdžiui, pasakodamas apie savo augintinį, rodo, kokio jis dydžio, šypsodamasis pasako, ką jis moka, kaip jį myli ir pan.;
- patinka žaisti žaidimus poroje ar grupelėse, kurių metu reikia atsiminti ir pakartoti taisykles, pavyzdžiui, žaidimas „Kelionė į Zoologijos sodą“, kurio taisyklės yra: susirinkti daiktus į kuprinėlę, pasiimti bilietus, prisiminti elgesio taisykles autobuse ir ZOO ir pan.;
- klausosi įvairių aplinkos garsų (natūralių ir žmogaus sukurtų) ir kai kuriuos juos atpažįsta ir įvardija ar apibūdina, pavyzdžiui, lapų šlamėjimas, durų varstymas, žmonių balsai, žodžiai, muzikos garsai, savo kūno garsai, įrašai kita kalba, gimtąja kalba ir kt.;
- stengiasi išklausti, nepertraukti, ką sako kitas, pavyzdžiui, kalbėdamas koncentruoja dėmesį į kalbantįjį, įdėmiai išklauso, nepertraukia, reaguoja į pokalbio turinį veido mimika ar kūno judesiais, pavyzdžiui, palenkia galvą, nusijuokia ir pan.;
- kalbasi apie savo jausmus, stengiasi įvardinti, ką jaučia, pavyzdžiui, kai yra piktas, padedamas suaugusiojo bando padėti įvardinti kitus savo jausmus, kuriuos nežino, kaip nusakyti, pavyzdžiui, kai jaučiais atstumtas – „vienišas“ ir pan.;
- kuria ateities planus, fantazuoja, svajoja, pavyzdžiui, planuoja išvyką ir kuria planą, ko reikia, ir kaip tai kad tai įgyvendinti;
- žaidžia žodžių žaidimus, kuria žodžių knygeles, raidynus, pavyzdžiui, ieško panašiai skambančių žodžių, žodžių su tuo pačiu garsu pradžioje žodžio pradžioje, žodžių priešingybių, mažybinių žodelių, kuria savus žodžius ir pan.;
- atkreipia dėmesį į juos supančius įvairius ženklus, simbolius kasdienėje aplinkoje ir ką jie reiškia, kam naudojami, pavyzdžiui, raidės, ženklai reiškiantys išėjimą, tualetu kambarį, draudžiama eiti ir pan.;
- noriai dalyvauja netradicinėse veiklose, žaidimuose, pavyzdžiui, pasiūlius pasakojimo pradžią pratęsti sugalvojant po vieną sakinį; pradėjus pasakojimą nuo pabaigos, vidurio jį tęsti toliau; pasakojimas atvirkščiai (jei būtų kitaip nei yra pasakojama), pasakojimas su judesiais, lėlėmis, piešiant bendrą piešinį ir pan.;
- rašinėja ar apsimeta „rašant“, pavyzdžiui, užrašo savo vardą ar pirmą raidę ant savo darbelio, rašinėti planšetėje, kompiuteryje, išmaniajame telefone ar pasinaudoja savo rašymo patirtimi žaidybinės veiklos metu, pavyzdžiui, žaidžiant vaidmeninius žaidimus palieka žinutę draugui, išrašo receptą ir pan.;
- žaidžia žaidimus, kurių metu turi iš atminties atkartoti žaidimo, dainos ar eiliuotą tekstą, pavyzdžiui, žaidimas „Šiaudų batai“ ir kt.;

- kuria dekoracijas vaidinimams, vaidmeniniams žaidimams, piešia iliustracijas girdėtoms pasakoms, istorijoms, vaidinimams, komiksams ir pan.;
- domisi knygelėmis, žurnalais, enciklopedijomis su skirtingais tekstais, šriftais, skirtingais rašmenimis; tyrinėja ir ieško jau pažįstamų raidžių, ženklų ir lygina su nepažįstamais, pavyzdžiui, tekstai kita kalba, žurnalai, reklaminiai lapeliai ir kt.;
- aktyviai domisi aplinka, daiktais išvykose, dalinasi išpūdžiais, pavyzdžiui, po apsilankymo artimiausioje bibliotekoje noriai pasakoja, piešia, suvaidina, ką matė, išgirdo, kas nustebino ir pan.;
- aiškinasi, kaip atsiranda knygos, kas jas rašo, kokios gali būti knygos, kaip rašomas tekstas (iš kairės į dešinę), kas jas sudaro (viršelis, iliustracijos, rašytojo vardas); žaidžia apsimesdami rašytojais ir kuria įvairias knygeles (receptų, pasakų, juokų ir kt.); klausosi į grupę pakviesto rašytojo pasakojimo, kaip jis dirba, rašo ir pan.;
- pasivaikščiojimo metu atkreipia dėmesį į kelyje pasitaikiusius ženklus, simbolius, užrašus ir juos aiškinasi, pavyzdžiui, užrašai ant pastatų ir ką jie reiškia, perėjos ženklas, šviesoforo spalvų reikšmė, užrašas ant parduotuvės, ženklas – šunų vedžiojimo vieta ir kt.;
- žaidžia žodžių loto, raidžių kaladėlėmis, LEGO žaislais;
- pildo asmeninį raidyną, kopijuoja, kuria savo raides ir jas dekoruoja ir pan.;
- kerpa, klijuoja raides ir panaudoja kitų žaidimų metu, pavyzdžiui, kai reikia pasižymėti savo darbelį, vietą ar kt.;
- kuria naujus žodžius, pavyzdžiui, žaidžia su žodžiais pirmyn ir atgal, pavyzdžiui, sakyti žodį atvirkščiai, kaip mama – amam ir kt., taip ugdydamiesi suprasti skaitymo kryptį;
- bando raides piešti ore, smėlyje, lankstyti iš popieriaus, kurti savo kūno pagalba raides ar jų junginius;
- rašo su pieštuku, flomasteriu, tušinuku ant popieriaus, kompiuteryje, pavyzdžiui, parašytus žodžius ranka ir kompiuteryje lygina jų šriftus; bando kurti tekstus, rašo raidėmis pasidarytomis iš plastilino, modelino ar sudėliotomis iš kaštonų, gilių, sėklų ir kt.;
- kuria įvairias knygeles, užrašines, atvirukus, plakatus, tekstus ar žinutes žaidimams pasinaudojant asmenine patirtimi, išsispausdinant raides, žodžius kompiuteriu, išsikerpant iš senų žurnalų raides, žodžius, simbolius, ženklus, paveikslėlius, pavyzdžiui, knygelė ar albumas apie praleistas atostogas, patinkančius daiktus, užiėmimus ir kt.;
- noriai pasakoja ir dalinasi išpūdžiais, pavyzdžiui, pasakoja apie tai, ką matė, patyrė išvykos metus, būdami savaitgalį su šeima, lankydami muziejuose, pramogaudami ir kt.

Pedagogai ugdydami sakytinę ir rašytinę kalbą :

- drąsina vaikus kalbėti įtikinamai, panaudojant ir neverbalines formas, pavyzdžiui, žaidžia žaidimą „Koncertas“ ir kviečia vaikus papasakoti savo istoriją, eilėraštį, suvaidinti; papasakoti girdėto pasakojimo, muzikos kūrinėlio nuotaiką be žodžių, tik judesiais; skatinami „skaityti“ vieni iš kitų veido išraiškos ar judesių kaip jaučiasi kitas, pavyzdžiui, „Šiandien Tomis labai liūdnas, jis sėdi parėmęs galvą rankomis“ ir pan.

- padeda vaikams lavinti klausymosi įgūdžius siūlydamas žaisti bendrus žaidimus, kuriuose reikia atsiminti, pakartoti taisykles, žaidimo eigą, pavyzdžiui, žaidimas „Parduotuvė“: reikia nueiti į parduotuvę, pasiruošti pirkinių sąrašą (baltos duonos, pusė litro pieno...), paruošti valgį ir kt..
- sudaro galimybę klausytis įvairių aplinkos garsų (natūralių ir žmogaus sukurtų) ir drąsina juos atpažinti ir apibūdinti, pavyzdžiui, lapų šlamėjimas, durų varstymas, žmonių balsai, žodžiai, muzikos garsai, savo kūno garsai, įrašai kita kalba, gimtąja kalba ir kt.
- savo asmeniniu pavyzdžiu padeda vaikams mokytis klausytis, koncentruoti dėmesį kalbantį, jo veidą, akis, nepertraukti; diskutuoja su vaikais apie tai, kodėl svarbu klausytis, kaip mes klausomės ir kt.
- drąsina vaikus kalbėti apie savo jausmus, įvardinant ką jaučia, pavyzdžiui, matant vaiką įpykusį, padėti jam įvardinti savo jausmus, „Jori, matau tu susiraukęs, patempęs lūpą, tu greičiausiai esi piktas?“ ir pan.
- siūlo vaikams pažaisti vaizduotės žaidimus apsimetant, kokie jie yra pikti, išsigandę, laimingi, nuliūdę ir pan. Esant galimybei parūpinti didelį ar keletą veidrodžių (galima šiuos žaidimus žaisti sporto ar muzikos salėje, kur yra dideli veidrodžiai) ir stebėti savo ir kitų demonstruojamas emocijas veidrodyje, jas aptarti, įvardinti.
- skatina vaikus kalbėtis apie tai, ką jie mėgsta ir ko ne, įvardinti tai, kas jiems labiausiai sekasi, kas jiems sekasi sunkiau.
- sudaro vaikams galimybę tobulinti taisyklingą kalbos vartoseną, skatinant juos reikšti savo mintis, pasakoti, kalbėtis, diskutuoti su bendraamžiais ir suaugusiais vienu du, grupelėse, didelėje grupėje, pavyzdžiui, pasakoja vienas kitam ką labiausiai mėgsta, pristato savo darbelius grupelėje ar grupei, ima interviu iš suaugusiųjų ir pan.
- kartu su vaikais kuria ateities planus, fantazuoja, svajoja, pavyzdžiui, planuoja išvyką ir kuria planą, ko reikia, ir kaip tai kad tai įgyvendinti.
- žaidžia žodžių žaidimus, pavyzdžiui, ieško panašiai skambančių žodžių, žodžių su tuo pačiu garsu pradžioje žodžio pradžioje, žodžių priešingybių, mažybinių žodelių, kuria savus žodžius ir pan.
- skaito, pasakoja vaikams pasakojimus, kuriuose kalbama apie tai, kas yra draugystė, kada herojai patenka į bėdą, kaip ieško išeičių, sprendžia problemas, kai yra priekabiaujama, žeminama ir pan. Skatina vaikus diskutuoti, kelti klausimus, kodėl taip atsitinka, ką jaučia žmonės patekę į skirtingas situacijas.

- atkreipia vaikų dėmesį į juos supančius ženklus, simbolius jų kasdienėje aplinkoje ir ką jie reiškia, kam naudojami, pavyzdžiui, raidės, ženklai reiškiantys išėjimą, tualetu kambarį, draudžiama eiti ir pan.
- stiprina vaikų pasakojimo įgūdžius pavyzdžiui, pasiūlo vienam vaikui pradėti pasakojimą, o kitiems jį tęsti, pradėti pasakojimą nuo pabaigos, vidurio, pasakoti atvirkščiai (jei būtų kitaip nei yra pasakojama), pasakoti su judesiais, lėlėmis, piešiant bendrą piešinį ir pan.
- drašina vaikus skaityti ir džiaugtis skaitymu namuose, kartu su šeima, pavyzdžiui, projektas, kuriame pristatoma šeimos mylimiausia knyga (perpasakoti ar parengti knygos pristatymą kartu su šeima).
- skatina vaikus apsimesti „rašant“, pavyzdžiui, užrašyti savo vardą ar pirmą raidę ant savo darbelio, „rašyti“ ant popieriaus, rašinėti planšetėje, kompiuteryje, išmaniajame telefone ar pasinaudoti savo rašymo patirtimi žaidybinės veiklos metu, pavyzdžiui, žaidžiant vaidmeninius žaidimus palikti žinutę draugui, išrašyti receptą ir pan.
- kartu su vaikais žaidžia žaidimus, kurių metu vaikai turi iš atminties atkartoti žaidimo, dainos ar eiliuotą tekstą, pavyzdžiui, žaidimas „Šiaudų batai“ ir kt.
- kartu su vaikais vaidina, kuria dekoracijas, piešia iliustracijas girdėtoms pasakoms, istorijoms, vaidinimams, komiksams ir pan.
- palaiko vaikų norą išsipasakoti ir skatina juos dalintis įspūdžiais, pavyzdžiui, pasakoti apie tai, ką matė, patyrė išvykos metus, būdami savaitgalį su šeima, lankydami muziejuose, pramogaudami ir kt. Drašina vaikus išsakyti savo nuomonę.
- nuolat papildo grupės bibliotekėlę knygelėmis, žurnalais, enciklopedijomis su skirtingais tekstais, šriftais, kuriuos vaikai gali tyrinėti ir ieškoti jau pažįstamų raidžių, ženklų ir lyginti su nepažįstamais, pavyzdžiui, tekstai kita kalba, žurnalai, reklaminiai lapeliai ir kt.
- organizuoja apsilankymą artimiausioje bibliotekoje, knygyne ir skatina vaikus dalintis patirtais įspūdžiais, pavyzdžiui, aptariant išvykas grupėje, piešiant, vaidmeninių žaidimų metu ir kt.
- pasakoja vaikams, kaip atsiranda knygos, kas jas rašo, kokios gali būti knygos, kaip rašomas tekstas (iš kairės į dešinę), kas jas sudaro (viršelis, iliustracijos, rašytojo vardas); drašina vaikus apsimesti rašytojais ir kurti įvairias knygeles (receptų, pasakų, juokų ir kt.); pagal galimybę pakviečia apsilankyti rašytoją grupėje.
- pasivaikščiojimo metu atkreipia vaikų dėmesį į kelyje pasitaikiusius ženklus, simbolius, užrašus ir juos aiškina, pavyzdžiui, perėjos ženklas, šviesoforo spalvų reikšmė, užrašas ant parduotuvės, ženklas – šunų vedžiojimo vieta ir kt.

- skatina vaikus žaisti žodžių loto, raidžių kaladėlėmis, LEGO žaislais, rašyti pildant asmeninį raidyną, kopijuoti, kurti savo raides ir jas dekoruoti, kirpti, klijuoti, panaudoti kitų žaidimų metu, pavyzdžiui, kai reikia pasižymėti savo darbelį, vietą ar kt..
- pasiūlo netikėtus naujus žaidimų variantus, pavyzdžiui, žaisti su žodžiais pirmyn ir atgal, pavyzdžiui, sakyti žodį atvirkščiai, kaip mama – amam ir kt., tokiu būdu padeda vaikui suprasti skaitymo kryptį.
- džiaugiasi vaikų išradingumu, kai jie bando raides piešti ore, lankstyti iš popieriaus, kurti savo kūno pagalba raides ar jų junginius.
- drąsina „rašyti“ su pieštuku, flomasteriu, tušinuku ant popieriaus, kompiuteryje, pavyzdžiui, laišką, žinutę ir lyginti šriftus parašytus ranka ar kompiuteriu; kurti tekstus, „rašyti“ raidėmis pasidarytomis iš plastilino, modelino ar sudėliotomis iš kaštonų, gilių, sėklų ir kt.
- kartu su vaikais kuria tekstus ar žinutes išsispausdindami raides, žodžius kompiuteriu, iškirpdami iš senų žurnalų raides, žodžius, simbolius, ženklus, paveikslėlius ir kt.

Vaikų veiksenos, ugdantis bendrauti su bendraamžiais ir suaugusiais:

- bendrauja su bendraamžiais ir suaugusiais, pavyzdžiui, dalinasi savo patirtimi, mintimis, pasakoja, diskutuoja poroje, grupelėse, didelėje grupėje, pavyzdžiui, pasakoja vienas kitam ką labiausiai mėgsta, pristato savo darbelius grupelėje ar grupei, ima interviu iš suaugusiųjų ir pan.;
- pasakoja, kuo vaikai ar suaugę panašūs ir skiriasi vieni nuo kitų, pavyzdžiui, gali keliais žodžiais apibūdinti save, savo draugą ir papasakoti kuo jie skiriasi ar panašūs ir pan.;
- drąsina išsipasakoti bendraamžiams ir suaugusiems apie tai, ką jie labiausiai mėgsta, ką moka, gali, pavyzdžiui, dainuoti, šokti, globoti gyvūnus ir pan.;
- suaugę kuria neformalias bendravimo situacijas, kurių metu vaikai mokosi bendrauti, pavyzdžiui, laukiant pietų, eilės į salę ar kt. ir paskatina vaikus pasišnekučiuoti vienas su kitu, kol pakvies prie stalo, ateis eilė ir pan.;
- pasakoja, diskutuoja pagal pasirinktas temas, pavyzdžiui, kas labiau sekasi, ką mėgsta veikti, ką žino apie banginius ar kt.;
- klausosi pasakojimų ir kalba apie tai, kas yra draugystė, pavyzdžiui, aptaria, kada herojai patenka į bėdą, kaip ieško išeičių, sprendžia problemas ir , kaip jiems padeda draugai ir pan.;
- drąsinami kalba, deklamuoja visų akivaizdoje, pavyzdžiui, pasakoja visai grupei, kur buvo vasaros metu; suvaidina, koncertuoja kitiems su mikrofonu ar imituojant mikrofoną, per TV, radiją ir pan.;
- pasivaikščiojimo metu, knygų paveikslėliuose atkreipia dėmesį į žmones, turinčius negalią ar kitokią išvaizdą; kalbasi, kuo jie skiriasi ir kuo panašūs į kitus žmones;
- mokosi sakyti malonius žodžius/komplimentus sau ir kitiems, pavyzdžiui, susėdus rateliu pasako gerą žodį apie savo draugus, šeimos narius ir pan.;

- stengiasi laikytis sutartų taisyklių, pavyzdžiui, kartu su suaugusiuoju pasigamina plakata su taisyklėmis ir kiekvienos savaitės pabaigoje aptaria, kaip sekėsi laikytis taisyklių pasižymint savo sutartu ženkliuku, jei pamiršo taisyklę (nesusitvarkė po žaidimo ir pan.);
- patys sprendžia kylančius konfliktus, nesutarimus, pavyzdžiui, bando tartis, siūlo kitą žaislą, vaidmenį, supyksta ir nueina; kilus konfliktui suaugusieji įsikiša tik jei nepavyksta susitarti, pasiūlo sprendimo būdų (nusiraminti, apgalvoti, kas įvyko, pabandyti susitarti ir pan.; Drąsina vaikus spręsti problemas taikiai, nesivelti į peštynes, kreiptis pagalbos į suaugusįjį, jei atėmė žaislą, pastūmė, kabinėjasi ar erzina.

6.3. TYRINĖJIMAS IR MĄSTYMAS

Vaikai pažįsta pasaulį pasinaudodami savo pojūčiais, mintimis, judėdami erdvėje ir ugdo supratimą apie tai, ką jie mato, jaučia ir patiria. Pasitelkdami savo prigimtiniu smalsumu jie kaupia informaciją apie aplinką, įgyja naujų įgūdžių, lavina mąstymo gebėjimus. Tyrinėdami, pažindami aplinką vaikai išbando naujus pažinimo būdus ir kuria naujas idėjas.

Tikslai	Baigęs ikimokyklinio ugdymo programą, vaikas gebės:
1. Skatinti vaikus pažinti ir tyrinėti juos supantį pasaulį visais pojūčiais.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bus nusiteikią tyrinėti ir eksperimentuoti artimiausią aplinką. ▪ Vis daugiau pažins gyvosios ir negyvosios gamtos objektų, daiktų, medžiagų bei turės pirminį supratimą apie aplinkos išsaugojimą. • Gebės išskirti ir pavadinti pagrindines formas, stiprės orientavimasis erdvėje ir laike. • Lavės loginis mąstymas, gebės palyginti daiktus pagal skaičių, formą, spalvą, dydį, svorį ir juos grupuoti bei klasifikuoti.
2. Padėti vaikams ugdytis įgūdžius ir gebėjimus kurie padėtų jam suvokti save, kaip mąstantį ir aktyvų aplinkos tyrinėtoją.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gebės atpažinti ir įvardinti jau turimus gebėjimus ir pasinaudoti jais siekdamas įgyti naujos patirties. ▪ Taikys įgytą patirtį siekdamas toliau tyrinėti ir apmąstyti turimas žinias apie jį supančią aplinką. ▪ Stiprės loginis mąstymas, vis geriau suvoks pasekmės ir priežasties ryšius. ▪ Gebės ieškoti informacijos skirtinguose šaltiniuose, kaip knygose ar IT pagalba (internete, kompiuteryje) jausdamas pasitenkinimą ir susidomėjimą.
3. Stiprinti vaikų gebėjimus dalintis savo patirtimi meninės raiškos	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Drąsiai eksperimentuos su dailinės raiškos priemonėmis išreiškdamas patirtus išpūdžius. ▪ Vis daugiau pažins įvairių simbolių, ženklų ir gebės apibūdinti bei taikyti juos kasdienės veiklos metu

<i>priemonėmis ir ugdyti estetinius jausmus.</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Reikš save, muzikuodamas, judėdamas, šokdamas, vaidindamas, žaisdamas, pasakodamas.</i>
<i>4. Formuoti teigiamą požiūrį į mokymąsi ir ugdyti smalsumą, atkaklumą, pasitikėjimą, išradingumą, žaismingumą bei nebijoti priimti iššūkius, rizikuoti.</i>	<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Stiprės savarankiškumas ir gebėjimas priimti sprendimus bei imtis vis daugiau atsakomybės už savo mokymąsi.</i>▪ <i>Spręsti kylančias problemas bei gebės susidoroti su nusivylimu ar nesėkme.</i>▪ <i>Augs pasitikėjimas savimi ir kitas, bus įsitikinę, kad jų idėjos, mintys ir klausimai bus išklaustyti ir rimtai priimti.</i>▪ <i>Aktyviai domėtis ir veikti nebijodamas rizikuoti, bus atviras naujoms idėjoms ar pažinimui.</i>

Ugdymosi turinio apimtys:

1. *Aplinkos pažinimas*
2. *Tyrinėjimas*
3. *Skaičiavimas ir matavimas*
4. *Kūrybiškumas*
5. *Meninė raiška*
6. *Estetinis suvokimas*

1- 3 metų amžius

Vaikų veiksenos tyrinėjant ir pažįstant supančią aplinką:

- išbando žaisti su įvairiomis medžiagomis, pavyzdžiui, smėliu, vandeniu, akmenėliais, lapais, kaštonais ir kt. bei skatinti tyrinėti jų savybes;
- atkreipia dėmesį į daiktų ir objektų savybes: spalvą, formą, dydį ir tekstūrą, pavyzdžiui, minkštas smėliukas, raudonas obuolys, apvalus ir pan.;
- pasivaikščiojimo metu stebi ir pavadina sutinkamus gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, pavyzdžiui, augalus, gyvūnus, akmenys ir pan.;
- ragauja daržoves ir vaisius ir kartu su vaikais aiškinasi, kokias daržoves ir vaisius valgo, įvardina patinka-nepatinka, jų skonį, uosto, nusako spalvą, dydį, formą ir pan.;
- varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius ir pavadina tai ką mato, pavyzdžiui, žmones, gyvūnus, augalus ir kita;
- pasivaikščiojimo metu pasakoja, klausinėja, ką sutinka eidami, pavyzdžiui, berniukas vedžioja šuniuką, ant šakos tupi paukštelis, ant žemės guli raudoni, žali lapai ir pan.;

- kalbinami atsako, ką jie veikia, pavyzdžiui, eina pusryčiauti, valgo šaukštu, geria arbatą, aunasi batukais, žaidžia, skaito pasakas ir pan.;
- žaidžia ir veikia su įvairiais žaislais, daiktais, esančias jų aplinkoje ir juos tyrinėti, pavyzdžiui su nesudėtingais namų apyvokos daiktais, kaip puodai, samteliai, šluota, sieteliai ir kt.;
- tyrinėja daiktų savybes ir pradeda vaikams suprasti priežasties ir pasekmės ryšius, pavyzdžiui, bando samprotauti paklausus, kas atsitiks jei ant smėlio užpilsime vandens, jei paliksime ledukus kambaryje, jei įmesime į vandenį druskos, cukraus, akmenį, popierių, jei pūsime į plunksną ir kt.;
- noriai tyrinėja daiktus ir reiškinius, pavyzdžiui, tyrinėja savo šešėlį, plukdo ir skandina daiktus, eksperimentuoja su smėliu ir vandeniu (šlapias, sausas smėlis, užšaldytas vanduo...), stebi daiktus per padidinamą stiklą, išbando magneto savybes ir pan.;
- sodina pupeles, svogūnus, žirnius (grupėje, esant galimybėms lauke) ir prižiūri laistydami, stebėdami jų augimą, aptardami ir ragaudami; kalba, kaip jie patys pasikeitė (matuokite ūgį, svorį, švęskite gimtadienius ir pan.) ir padeda suprasti kaitos procesus;
- klausosi aplinkos garsų ir bando įspėti, ką reiškia šie garsai, pavyzdžiui, kas girdėti už lango pučiant stipriam vėjui, kai pabeldžiama į duris, suplojama rankomis, teka vanduo, atidaromos durys ir kt.; Išgirdus nepažįstamus garsus pasivaikščiojimo metu klausia „Kas čia?“, pavyzdžiui, kai praskrenda lėktuvas, pravažiuoja automobilis, sučiulbėjo paukštis ir kt. ;
- bando ieškoti atsakymų į probleminius klausimus, pavyzdžiui, kaip vyksta ir kodėl, pavyzdžiui, kas suka vėjo malūnelį, kodėl kieme ištirpo sniegas...;

Pedagogai skatindami vaikus tyrinėti ir pažinti:

- drašina vaikus žaisti su natūraliomis medžiagomis, kaip smėliu, vandeniu, akmenėliais, lapais, kaštonais, pavyzdžiui, siūlo statyti smėlio pilis, kasti tunelis, kepti „bandeles“, plukdyti laivelius, „virti“ košę ir kt. lauko aikštelėje; grupėje specialiai įrengtose vietose pajauti sausą, šlapią smėlį, skandinti ir plukdyti daiktus.
- atkreipia vaikų dėmesį į daiktų ir objektų savybes, kaip spalva, forma, dydis ir tekstūra, pavyzdžiui, žali lapai, maža raudona boružėlė, birus smėlis ir kt.
- stebi ir pavadina artimiausioje aplinkoje augančius augalus (medis, krūmas, gėlė); kalbėti, kokias daržoves ir vaisius valgo, įvardinti skonį, uostyti, nusakyti spalvą, dydį, formą.
- kartu su vyresnių grupių vaikais organizuoja išvykas į mišką, pievą, tvenkinį ir stebi medžius, krūmus, gėles, žolynus, paukštelius, vabalėlius. Kartu Renka lapus, kankorėžius ir drašina vaikus pasidalinti išvykos išpūdžiais.
- skatina vaikus stebėti ir pavadinti gyvūnus pasivaikščiojimo metu, išvykose, vartydami knygeles, paveikslėlius, ieškodami paveikslėlių planšetėje ir kt.
- kalbasi su vaikais apie tai, kokius žmones sutinkate darželyje, eidami pasivaikščioti, išvykose ir ką jie veikia, pavyzdžiui, vairuotojas vairuoja troleibusą, vyras šluoja, moteris sodina gėles, žmonės laukia autobuso ir kt.

- kalbina vaikus kasdienės rutininės veiklos metu įvardijant, ką ir kada jie veikia dienos bėgyje, pavyzdžiui, ryte – pasisveikinti, priminti, kad tuoj eisite pusryčiauti; po pasivaikščiojimo – einame plauti rankelių, pietausime ir kt.
- švenčia vaikų gimtadienius, tradicines šventes.
- padeda vaikams suprasti skirtingų daiktų paskirtį ir, kaip jais naudotis. Siūlo vaikams žaisti ir veikti su įvairiais žaislais, daiktais, esančias jų aplinkoje ir juos tyrinėti, pavyzdžiui su nesudėtingais namų apyvokos daiktais, kaip puodai, samteliai, šluota, sieteliai ir kt.
- padeda vaikams suprasti priežasties ir pasekmės ryšius, pavyzdžiui, kas atsitiks jei ant smėlio užpilsime vandens, jei paliksime ledukus kambaryje, jei įmesime į vandenį druskos, cukraus, akmenį, popierių, jei pūsime į plunksną ir kt.
- pasiūlo vaikams patyrinėti savo šešėlių saulėtą dieną lauke, prie šviesos grupėje, pavyzdžiui, kodėl šešėlis nepabėga, ar visi daiktai turi šešėlius ir kt.
- skatina vaikus tyrinėti daiktus ir medžiagas, per padidinamąjį stiklą, su magnetu.
- sudaro galimybę vaikams pažinti aplinkos garsų įvairovę, pavyzdžiui žaiskite žaidimus, kurių metu reikia atspėti, kas atsitiko, kai pabeldžiate į duris, suplojate rankomis, patėškianti ranka vandenį ir kt.; Kviečia klausytis garsų pasivaikščiojimo metu, pavyzdžiui, praskrido lėktuvas, sučiulbėjo paukštis ir kt.
- sudaro vaikams progą suprasti aplinkos kaitos procesus: švėskite vaikų gimtadienius ir kalbėkitės, kaip jie pasikeitė (paaugo, moka...).
- kartu su vaikais sodina sėklas, gėlės, prižiūri, stebi, kaip jos auga, keičiasi.
- pasiūlo vaikams pasirinkti ir rūpintis žaisliniu augintiniu ir mokytis būti atsakingais.
- eksperimentuoja su vaikais skoniais: kas atsitiks jei ant batono užtepsime šokolado kremo, sviesto, kt.
- kelia probleminius klausimus vaikams, pavyzdžiui, kaip vyksta ir kodėl, pavyzdžiui, kas suka vėjo malūnėlį, kodėl kieme ištirpo sniegas...
- atkreipia vaikų dėmesį į tai, kaip keičiasi orai per dieną.
- skatina vaikus tyrinėti gamtos ir aplinkos daiktus pasinaudojant paprastomis priemonėmis, pavyzdžiui, parūpina padidinamais stiklais, plastmasiniais indeliais.

Vaikų veiksenos padedančio formuotis matematiniam vaizdiniam:

- paskatinus atkreipia dėmesį į tai, kaip keičiasi orai, pavyzdžiui, ruošiantis pasivaikščiojimui rudenį pasako, kad reikia kepurės; stebint per langą, kaip lyja lietūs sako, kad reikia skėčio ir pan.;

- žaidžia žaidimus, kurių metu vardina daiktus daug-mažai, vienas arba du, pavyzdžiui, žaidimas „daug-mažai“: paslepiami vienoje rankoje vienas, o kitoje keli smulkūs daiktai ir skatinama spėti, kur bus vienas, o kur bus daug daiktų; sudedami skirtingo kiekio daiktai į dėžutę ir bando spėti, kur daug, kur mažai; žiūrinėja paveikslėlius ir lyginti juose nupieštus daiktus: daug-mažai; vienas-du, didelis-mažas ir kt.;

- lygina, kiek yra daiktų po du, po vieną, pavyzdžiui, aunantis, rengiantis klausoma vaikų, kur jų pirštinės, batukai, šalikas ir

atnešus vieną pirštinę klausoma, kur kita, juk jų turi būti dvi, o kur kita, nes yra dvi rankytės, kitai bus šalta ir pan.;

- atkreipia dėmesį, į skaičius aplinkoje, pavyzdžiui, pasivaikščiojimo metu stebi skaičius ant pastatų, skaičius knygelėse, ant telefono ekrano ar aparato, kompiuteryje, skaičiai automobilio numeryje, autobuso numeris ir pan.;

- dainuoja trumpas ritmines daineles, eiliuotas pasakas, kuriose yra pasikartojantis ar sekantis vienas paskui kitą veiksmas, pavyzdžiui, pasaka „Ropė“; žaidžia pirštų žaidimus ir kt.;

- rūšiuoja daiktus, žaislus pagal spalvą, formą, dydį, pavyzdžiui, pasivaikščiojimo metu renka rudenį lapus ir juos rūšiuoja pagal spalvą, formą; kaštonus ir giles pagal dydį ir deda į skirtingus indus, rūšiuoja vaisius pagal tai, ar jie turi kauliuką (obuolys, slyva, apelsinas);

- lygina daiktus pagal jų savybes, pavyzdžiui, sudeda piramidę pagal dydį, atrenka vienodos rūšies daiktus ir deda į skirtingas dėžutes, kurie yra minkšti ar kieti;

- klasifikuoja daiktus pagal paskirtį, pavyzdžiui, mašinėlėms pasirenka dėžutės dydį pagal jos dydį (mažesnė ir didesnė mašinėlės), atrenka lėlių drabužėlius, kurie tinka dėvėti žiemą ar vasarą ir pan.;

- žaidžia su žaislais, kuriuos reikia įtaikyti pagal formą, dydį, sudėti eilę, surūšiuoti, pavyzdžiui, formų dėlionė ir kt.;

- matuoja ir lygina žaislų, daiktų aukštį, ilgį, svorį, pavyzdžiui, matuoja kaladėles pagal ilgį, reikalingas garažui pastatyti ir pan.;

Vaikų veiksenos, skatinančio kūrybiškumą, meninę raišką ir estetinį suvokimą:

- žaidžia liaudies žaidimus, dainuoti ritmines trumpas daineles, kuriuose yra pasikartojimas, pavyzdžiui, liet.liaud. žaidimai: Du gaideliai, Jurgelis meistrelis ir pan.;

- drąsina vaikus dainuoti jiems žinomas daineles ar niūniuoti vieniems kasdienės veiklos metu, pavyzdžiui, žaidžiant vaidmeninius žaidimus, piešiant, rengiantis, tiesiog poilsiaujant; kartu su vaikais dainuoja daineles, skatina dainuoti spontaniškai sukurtas savo daineles, pavyzdžiui, supantis sūpynėse, statant smėlio pilį, peršokus kliūtį ir kt.;

- bando išgauti muzikinius ar ritminius garsus paprastais instrumentais ir daiktais, pavyzdžiui, klausant ar dainuojant daineles „groti“ žaisliniais perkusiniaisiais instrumentais, būgneliais, švilpukais; mušti ritmą kojėlėmis, kaladėlėmis, barškučiais, ploti rankomis, mušti ritmą į stalą, mušti su lazdele tuščiu ar pripiltu vandeniu butelį ir pan.;

- įvairiai juda, šoka, bando imituoti ar mėgdžioti šokio judesius, pavyzdžiui, klausantis įvairios muzikos (greitos, lėtos, ramios, klasikinės, vaikiškų dainelių, be muzikos, mušant ar grojant instrumentu (būgnu, gitara, pianinu);
- demonstruoja savo meninius gebėjimus, pavyzdžiui, deklamuoja, dainuoja, šoka grupės draugams;
- išbando piešimo ir rašymo priemones, pavyzdžiui, pieštukus, kreideles, guašą; piešia ant didelio ir mažo popieriaus lapo (paišena, braižo įvairias linijas, taškus teploja pirštais, delnais, pėdutėmis, antspaudais ir kt.);
- papasakoja, ką piešia/daro ir pasidžiaugia savo darbeliais, pavyzdžiui, paklausus, ką piešia, ar patinka ką nupiešė, sako „Va, čia šunis“ ir pan.;
- eksperimentuoja su įvairiomis priemonėmis ir medžiagomis, pavyzdžiui, su įvairios faktūros popieriumi (plonu, spalvotu, blizgančiu, kartonu, glamžytu, sušlapintu), plastilinu (maigyti, gnaibyti pirštais, pagaliukais, kočioti, ploti ir pan.), klėjais, anspaidais ir pan.;
- statyto kartu su suaugusiais ir kitais vaikais statinius iš kartoninių dėžių, plastikinių butelių ir kitų „buitinių atliekų“, džiaugiasi savo sumanymais;
- pasakoja apie savo piešinį, aplinkoje pamatytus paveikslus ar knygelių iliustracijas.

3 -6 metų amžius

Vaikų veiksenos tyrinėjant ir pažįstant supančią aplinką:

- tyrinėja ir žaidžia su natūraliomis medžiagomis; renka, rūšiuoja, džioviną ar kolekcionuoja gamtinės aplinkos objektus, pavyzdžiui, renka akmenėlius, lapus, kriaukleles, sėklas, kankorėžius ir kitas natūralias medžiagas;
- klausosi natūraliai kylančių ar dirbtinai sukeltų aplinkos garsų natūralioje aplinkoje; vaizdo ar audio įrašų, pavyzdžiui, vėjo, lietaus, jūros, paukščių, gyvūnų, automobilių, statybų garsų ir kt.;
- pasakoja, kodėl ir kaip reikia saugoti gamtą ir aplinką, pavyzdžiui, rūšiuoja šiukšles, žino, kad reikia taupyti energijos šaltinius (elektrą, vandenį), panaudoja antrines žaliavas savo kūrybiniam sumanymams įgyvendinti, pavyzdžiui, popierinius ar plastikinius indelius, pakuotes ir pan.;
- išvykų į mišką, pievą, prie upelio, gretimame ūkyje ar fermoje metu aktyviai domisi, klausinėja, pavyzdžiui, avių augintojų ūkyje aiškinasi, kaip auginamos avys, kaip atsiranda vaikų megztiniai, kepurės ir pan.;
- pasakoja apie savo ir draugų laikomus naminius gyvūnėlius, pavyzdžiui, kokie tai gyvūnėliai, kaip jais rūpinasi, kuo jie ypatingi ir pan.;
- stebi darželio kieme augančius medžius, gėles, pievą ir jos gyventojus bei aptaria stebėtus potyrius su draugais, suaugusiais, pavyzdžiui, ką darė sraigė, kaip ji atrodė, kaip ji judėjo ir pan.;
- žaidžia stalo žaidimus, kurie skirti klasifikavimo, grupavimo ir rūšiavimo įgūdžiams lavinti, pavyzdžiui, stalo žaidimas „Pyragas“, „Kiek gyvūnų“ ir kt.; rūšiuoja daiktus, paveikslėlius, žaislus pagal tam tikrą požymį (mašinėles pagal jų markę, paukščius ir dinozaurus ir pan.);

- dalinasi išpūdžiais grupėje ar grupelėje, kuriuos patyrė per atostogas, savaitgalį ar išvykas su šeima ir pan.; suaugę skatina vaikus užduoti vieni kitiems klausimus, samprotauti, pavyzdžiui, „Ar taip gali būti“, „Kas pasikeistų, jei...“ ir pan.;
- pasakoja apie suaugusiųjų darbus, profesijas; vyksta kartu su suaugusiais į artimiausią parduotuvę, paštą, netoli esantį muziejų, parką; išvykų metu atkreipia dėmesį į garsus, pastatus, žmones, gatvę, gamtinę aplinką, pavyzdžiui, stebi, kokie yra pastatai keliaujant gatve (seni, nauji, aukšti..., kas ir kaip juos stato....) ir pan.;
- pasakoja, kuo dirba jų tėveliai, kalbasi su vaikais apie tai, kuo jie norėtų būti užaugę;
- tyrinėja žemėlapius, klausinėja suaugusiųjų ir mokosi „skaityti“/pažinti ženklus žemėlapyje, ką jie reiškia, pavyzdžiui, mėlyna vingiuota linija – upė, žalias plotas – miškas ir pan.; domisi gaubliu, Lietuvos žemėlapiu, pavyzdžiui, ieško, ar daug Lietuvos žemėlapyje yra upių, ežerų, miestų ir miestelių (pažymėtų didesniu ir mažesniu simboliu – apskritimu ar miesto ženklu) ir pan.; patys braižo žemėlapius, pavyzdžiui, kelio iš/į darželį žemėlapius, paslėpto lobio žemėlapi, kuria labirintus ir pan.;
- domisi simboliais, ženklais ir juos atpažįsta, pavyzdžiui, įvardija išėjimo ženklą, pėsčiųjų perėjos, grupėje pažymėtų atskirų žaidimo erdvių simbolius ir kt.;
- eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis, aiškinasi aplinkos ir gamtos reiškinius, pavyzdžiui, mėto kamuolį į sieną skirtinga jėga ir stebėti kaip toli jis atšoka, (jėgos dėsnis); bando pritraukti įvairius daiktus su magnetu ar įmagnetinti daiktus; užšaldyti vandenį ir atšildyti ledą; medžiagos, kurios laidžios – nelaidžios vandeniui, šviesai ir kita;
- tyrinėja savo, daiktų, objektų šešėlius, šviesą, kaip keičiasi jų ilgis, forma per dieną, spėja, kas atsitiks su šešėlius jiems einant ir kt.;
- naudoja tyrinėjimui ar eksperimentui atlikti paprastomis priemonėmis: (padidrinimo stiklas, mikroskopas, pincetai...); ieško reikalingos informacijos knygoje, enciklopedijose ir pan.;
- mokosi naudotis eksperimentavimui ar tyrinėjimui reikalingomis informacinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, suaugusiam padedant fotografuoja, nufilmuoja, perkelia į kompiuterį; daro garso įrašus naudodami diktofoną ir kt.;
- dalinasi savo patirtimi, pavyzdžiui, savo atliktais tyrinėjimo projektais ir planais naujiems tyrinėjimams;
- padedamas suaugusiųjų naudojami įvairiais, reikalingais informacijai rasti šaltiniais, pavyzdžiui, skatina paieškoti knygoje ar kompiuteryje, gal ten sužinos daugiau, arba skatina pasidomėti užuominomis: „Girdėjau, kad Tomas kažką apie tai kalbėjo, gal jo paklausti?“, „Kur mes girdėjome/matėme apie tai?“ ir pan.;
- domisi, kelia klausimus apie tai, kokios aplinkoje vyrauja spalvos, formos, dydžiai, pavyzdžiui,

„Koks gyvūnas didžiausias?“ ir pan.;

■ kelia hipotezes ir ieško atsakymų, pavyzdžiui, klausia „Ar galime padalinti apelsiną taip, kad kiekvienas gautume po vienodą dalį, kaip tai padaryti? ir pan.;

- kitose veiklose pasinaudoja savo skaičiavimo patirtimi, pavyzdžiui, žaidžia judrius žaidimus išsiskaičiuojant, nustatant eiliškumą; skaičiuoja žaislus, daiktus, lygina, rūšiuoja, kurių daugiau, kurių mažiau, pavyzdžiui, suskaičiuoja, kiek yra mergaičių ir berniukų, jų skaičių palygina ir pan.; pasigamina pinigus (gamintis eurus, euro centus), žaidžiant parduotuvę arba įsivaizduojant jog reikia pasikeisti pinigus banke į smulkesnius ir pan.;
- pradeda formotis laiko nuovoką kasdienės veiklos metu, pavyzdžiui, susitaria, kiek laiko atliks užduotį (laiką matuoja smėlio laikrodžiu, nustatčius laikrodžio signalą praėjus tam tikram laikui ir pan.);

Vaikų veiksenos, padedančios formotis matematiniam vaizdiniam:

- skaičiuoja daiktus liesdami pirštuku, ranka, skaičiuoja ant pirštukų, atskiria daiktus po vieną, kiekvieną daiktą pasižymi taškeliu ir suskaičiuoja taškelius ir pan.;
- naudojasi informacinėmis priemonėmis, suskaičiuoti ir užrašyti skaičiais, pavyzdžiui, pasinaudoja mobiliojo telefono programėle, kalkuliatoriumi (spaudžia reikiamus skaičius ir simbolius) ir pan.;
- atlieka įvairias grupavimo, klasifikavimo, palyginimo, skaičiavimo užduoteles padauginus atskiras užduoteles iš žurnalų, interneto ar atlieka užduotys pratybų sąsiuvinuose;
- rūšiuoja, dėlioja, klasifikuoja daiktus, objektus pagal tam tikrus požymius, pavyzdžiui, greitai ir lėtai; aukščiausias-žemiausias, dėti sekas, pavyzdžiui, nuo mažiausio iki didžiausio; pagal spalvą, formą ir pan.;
- eksperimentuoja su formomis, dydžiais ir tekstūra, pavyzdžiui, išsikerpa stačiakampius, reikalingus pinigams pasigaminti; pasidaro iš kaladėlių apskritimą, kuris reikalingas žaidžiant sugalvotą žaidimą, pastatyti aukščiausią bokštą; įvardina daiktus, kuris yra aukščiausias, mažesnis arba, aukštas – aukštesnis ir t.t.;
- matuoja, sveria daiktus kasdienės veiklos metu, pavyzdžiui, pasveria, kieno krepšelis su atrinktais kaštonais yra lengvesnis; matuoja, koks kurio ūgis ir jį pažymi ant sienos ir pan.; mokosi matuoti, sverti be specialių matavimo priemonių, pavyzdžiui, matuoja plaštaka, sprindžiu, pėda, žingsniu ar susitartu matu (pagaliuku) ilgį ar aukštį; puodeliu, šaukštu ar samčiu talpą; kilnojant daiktus – svorį, apimant rankomis – plotį ir pan.;
- kelia hipotezes ir sprendžia problemas rasdami atsakymus eksperimentuojant, pavyzdžiui, kiek gali tilpti vandens, smėlio į tos pačios apimties, bet skirtingos formos indus (siauras ir platus tos pačios apimties indai);
- vartoja laiko sąvokas, planuodami, ką veiks ar veikia, pavyzdžiui, „Dabar, ryte klijuosime atvirukus, o vakare, kai jie išdžiūs, prieš einant namo jas išdėliosim, kad visi pasižiūrėtume, kaip mums pavyko ir pan.;
- padeda suprasti laiko kaitą, pavyzdžiui, kartu su vaikais suklijuoja vaikų ir jų šeimų nuotraukas, nuo kūdikystės iki šių dienų arba daiktų, arba daiktus, kaip jie atrodė anksčiau, pavyzdžiui, telefonai, lėktuvai, automobiliai ir kt. Aptaria nuotraukas naudodami žodeliais anksčiau, seniau, dabar;
- sodina, sėja augalus ir stebėti jų augimo ciklą pasižymint per kiek laiko išdygo, kiek paaugo, ko reikia, kad augalai augtų ir pan.;

- stebi ir žymi dienos orus kalendoriuje sutartais ženklais, aptarti orų permainas, pavyzdžiui dienos, savaitės;
- švenčia savo ir draugų gimtadienius, tradicines metų šventes, pavyzdžiui, pasidaro visų vaikų gimtadienių kalendorių, metų švenčių kalendorių ir aptaria, kada draugų gimtadieniai (žiema, vasara...); kada ateina Kalėdų senelis ir pan.;

Vaikų veiksenos, skatinančios kūrybiškumą, meninę raišką ir estetinį suvokimą:

- klausosi skirtingos nuotaikos, tempo, žanro muzikinių kūrinių ir skatina vaikus apibūdinti kūrinių nuotaiką, tempą, dinamiką (greitai, garsi-tyli ir pan.);
- pasivaikščiojimo metu, ar garso įrašų pagalba klausosi natūralių gamtos garsų, pavyzdžiui, lietaus barbenimo, miško, jūros ošimo, paukščių, gyvūnų balsų ir spėti ar imituoti, kieno tai garsai, juos palyginti, apibūdinti;
- klausosi muzikos įvairios veiklos metu, kai ką nors veikia, ar esant skirtingai nuotakai išreikšti, pavyzdžiui, kai yra džiugu, liūdna ir kt.;
- dainuoja vieni, poroje, grupelėje; įsiklauso į draugo dainavimą ir prisitaiko; dainuoja ritmiškai ir bando intonuoti;
- išbando savo balso galimybes, pavyzdžiui dainuoja juokaujant, „pastatant“ balsą, labai žemai, ar labai aukštai, sučiaupus lūpas, vaizduoja muzikinio instrumento garsus ir pan.;
- groja nesudėtingais muzikos instrumentais ir bando kurti melodijas, pavyzdžiui, metalofono, būgnelio, trikampio, barškučių pagalba, perkusiniai žaisliniai instrumentais, dūdele, švilpyne, skudučiais, vaikiška gitara ar pačių pasigamintiniais nesudėtingais instrumentais iš gamtinės medžiagos ar antrinių žaliavų;
- groja, išgauna ritminius garsus, melodijas muzikos instrumentais, savo kūnu, aplinkos daiktais, pavyzdžiui, muša ritmą į stalą, ploja rankomis į kelius, muša delnais per skruostus, plėšia popieriaus lapą, muša puodų dangčius vienas į kitą ir kt.;
- aiškinasi, kas kuria muziką, kaip tampama muzikantu, pasikviesti pagal galimybę muzikantą ar kompozitorių į svečius;
- žaidžia vaizduotės žaidimus, pavyzdžiui, apsimeta dirigentu, choro vadovu ir diriguoja pasinaudojant dirigento „lazdele“ ar rankomis orkestrui, vaikų chorui;
- bando improvizuoti, pavyzdžiui, keisti tempą žinomoms dainelėms, rateliams, pavyzdžiui, l.l. dainelę „Klausė žvirblis čiulbuonėlis“ dainuoti greičiau, greičiau, lėčiau ir pan.; pritaikyti žinomą melodiją išdainuojant ne dainos tekstą, bet eilėraščio ir pan.;
- inscenizuoja muzikos kūrinius; išreiškia klausomos muzikos išpūdžius dailės priemonėmis, judesiu, vaidinant;
- eksperimentuoja įvairiomis piešimo priemonėmis, medžiagomis atrasdami įvairius raiškos būdus ir jų derinius: įvairias (tiesi, lenkta, punktyrinė, pulsuojianti, banguota, laužyta, spiralinė ir kt.) linijas, jų jungtys; dėmes, jų derinius; minkštu juodu pieštuku, flomasteriais ant balto popieriaus;

taškus ir jų įvairovę; taškymą, kreideles, anglių, kreidą, guašą, vandeninius dažus; atranda spalvinius derinius ir kt.;

- eksperimentuoja su dailės priemonėmis: teptuku, pieštuku, kreidelėmis, plunksna, kartonu, spalvotu popieriumi ir atrasti įvairius išraiškos būdus, pavyzdžiui, teptuko viršūnėlę, šonu, vos liečiant popierių, prispaudžiant teptuką ir t.t., gamtine medžiaga, pavyzdžiui, daryti atspaudus medžio lapo, akmenėlio, augalėlio, šakelės pagalba ir t.t.;

- išbando kurti koliažus pasinaudojant planšetinio kompiuterio programomis (nufotografuoti dailės darbu, uos perkelti į planšetę ir kurti iš koliažus – iškirpti – įklijuoti ir pan.);

- eksperimentuoja su moliu, plastilinu, pavyzdžiui, minko, džiovina, drėkina, daro atspaudus rankų plaštakos, pirštų ar pėdų, lipdo iš molio plokščių, volelių, formų išgavimas (cilindras, ovalas, piramidė ir kt.);

- išbando netradicines priemones kūrybinei veiklai, pavyzdžiui, antrines medžiagas, sėklas, senas paklodės, medines lenteles ir kt.;

- plėšo, lanksto, klijuoja eksperimentuoja su popieriaus lapu, pavyzdžiui, kuria įvairias plokščias ir pusiau plokščias formas, geometrines formas, grafinius ženklus- raides, skaičius, rodykles;

- darbeliuose taiko tautodailės raštų elementus, pavyzdžiui, margina pirštines, šaliką, dekoruoja raides ir kt.; tyrinėja tautodailės dirbinių ornamentus, spalvas (ąsočius, medinius dirbinius, audinius ir kt.);

- lankosi meno muziejuje ir stebi dailininkų piešinius, žiūrinėja menines nuotraukas, meno reprodukcijas, atvirukus...; pasakoja, kas jiems patinka, kaip jie supranta ir kt.

Pedagogai skatindami vaikus tyrinėti ir pažinti supančią aplinką:

- skatina žaisti, rūšiuoti, kolekcionuoti akmenėlius, lapus, kriaukleles, sėklas, kankorėžius ir kitas natūralias medžiagas.

- klausosi ir kalbasi su vaikais apie natūraliai kylančius ar sukeltus aplinkos garsus, pavyzdžiui, vėjo, lietaus, miško, paukščių, gyvūnų, automobilių, statybų ir kt.

- aiškinasi garsų kilmės priežastis, skatina vaikus saugoti aplinką ir gamtos resursus, pavyzdžiui, moko rūšiuoti šiukšles, taupyti energiją, vandenį (išjungti šviesą, neleisti vandens), popierinius ar plastikinius indelius panaudoti antrą kartą (išvykose) arba meniniams sumanymams.

- organizuoja išvykas pas ūkininkus ar fermas, pavyzdžiui, pieno ūkyje ir padeda sužinoti, iš kur atkeliauja pienas ant mūsų stalo; gyvulių, paukščių ir kt. ūkius.

- dalinasi vaikų patirtimi, kas kokius namie turi augintinius, kaip jais rūpinasi, kuo jie ypatingi ir kt.

- pasivaikščiojimo metu kviečia stebėti darželio kieme augančius medžius, gėles, pievą ir jos gyventojus ir kartu aptarti stebėtus potyrius, pavyzdžiui, ką darė sraigė, kaip ji atrodė, ėjo ir pan. Žaisti stalo žaidimus ir rūšiuoti pagal tam tikrą požymį (skraido-neskraido).

- seka pasakas, žiūrinėja paveikslėlius, vaizdo filmukus, kuriuose vaizduojami įvairūs gyvūnai. Vaidinti, apsimesti įvairiais gyvūnais, imituojant jų elgseną ar išvaizdą.
- dalinasi išpūdžiais, kuriuos vaikai patyrė kartu su šeima per savaitgalį, pavyzdžiui, išvykos (apsilankymas prie tvenkinio, gulbių maitinimas, zoologijos sode ir kt.), pasivaikščiojimai, pramogos, renginiai ir kt.
- sudaro galimybes apsilankyti parduotuvėje, pašte, stebėti gatve važiuojančius automobilius ir kalbėkitės apie profesijas, pasikviesti į svečius tėvelius, kad papasakotų apie savo profesijas.
- drąsina domėtis žemėlapiais ir jais naudotis pasivaikščiavimo metu, grupėje, pavyzdžiui, pažymėkite atskiras žaidimo erdves specialiais simboliais. Tyrinėkite gaublį, Lietuvos žemėlapi, gaminkite grupės, kelio iš/į darželį žemėlapius, pavyzdžiui, aptarkite kelią į namus, kokius objektus vaikai sutinka kelyje (medžiai, namai, keliai ir kt.) ir perkeltkite juos į vaikų žemėlapius.
- sudaro sąlygas švęsti tradicines ir netradicines šventes.
- sudaro galimybes vaikams eksperimentuoti su įvairiomis medžiagomis, aiškindamiesi gamtos reiškinius, pavyzdžiui, stebi kartu su vaikais, kaip rieda kamuoliukas statmena lenta, keiskite jos kampą ir kelkite klausimą, kas atsitiks (traukos dėsnis); išbandykite magnetą, vandens, šviesos poveikį augmenijai, žmogui, santykį su objektais, daiktais.
- kviečia eksperimentuoti su medžiagų savybės, pavyzdžiui, medžiagos, kurios laidžios – nelaidžios vandeniui, šviesai.
- sudaro galimybę tyrinėti šešėlius, kaip keičiasi jų ilgis, forma per dieną, spėkite, kas atsitiks su šešėlius einant ir kt.
- drąsina vaikus dalyvauti savo pačių sumanytuose eksperimentuose, projektuose, kurie skatintų jų smalsumą, teiktų tyrinėjimo džiaugsmą ir padėtų jiems atrasti atsakymus į jiems rūpimus klausimus apie daiktus ir reiškinius.
- parūpina įvairių tyrinėjimo priemonių, knygų, enciklopedijų, domėtis vaikų projektais, tyrinėjimais, veikla.
- įsijungia į vaikų veiklą pasiūlant jiems savo paramą, pavyzdžiui, nufotografuoti, nufilmuoti, perkelti į kompiuterį ir kt. Palaikyti vaikų norą patiems pasinaudoti informacinėmis technologijomis (parodyti, kaip galima perkelti duomenis ir fotoaparato ir kt.).
- skatina vaikus dalintis savo atliktais tyrinėjimo projektais ir planuoti naujas veiklas kartu su kitais vaikais ar tėveliais.
- Drąsina vaikus panaudoti įvairius šaltinius informacijai rasti, pavyzdžiui, „Pasižiūrėkime į knygą ar kompiuterį, gal ten sužinotume daugiau“, „Aš girdėjau, kad Tomas kažką apie tai kalbėjo, gal jo paklausti?“, „Kur mes girdėjome/matėme apie tai?“ ir pan.

- sudaro vaikams progą stebėti ir rūšiuoti kieme augančias gėles, augalus pagal spalvą, formą, dydį, naudą (valgomas, sudaro šešėlių) ir kt.
- drašina vaikus kelti klausimus apie tai, kokios aplinkoje vyrauja spalvos, formos, dydžiai, pavyzdžiui, ar galime padalinti obuolį taip, kad kiekvienas gautume po vienodą dalį, kaip tai padaryti?
- skatina vaikus dalintis patirtimi su kitais vaikais, suaugusiais, esančiais grupėje ir tėvais, paklausdami jų ar jie norėtų parodyti ką jie padarė.

6.4. TAPATUMAS IR SOCIALINIAI RYŠIAI

Santykiai su šeimos nariais, kitais suaugusiais ir vaikais, bendruomenės nariais vaidina pagrindinį vaidmenį kuriant savo asmens tapatybę. Vaikų jausmai apie tai, kas jie yra formuoja jų asmenines savybes, jų elgesį ir supratimą apie save, savo šeimą ir kt. Pirminiai ryšiai su tam tikros grupės žmonėmis, kurioje vaikas jaučiasi saugus padeda jam ugdytis priklausomybės jausmus ir mokytis socialinių įgūdžių, reikalingų socialiniam ryšiams plėtoti. Asmens tapatumas sukuria svarbų pagrindą vaiko mokymosi plėtrai.

Tikslai	Baigęs ikimokyklinio ugdymo programą, vaikas gebės:
1. Padėti vaikams suprasti, kas jis yra ir formuoti asmens tapatumą, stiprinti pasitikėjimą savimi.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kurs palankius santykius su bendraamžiais ir suaugusiais remdamasis savo patirtimi. ▪ Gebės suprasti kuo jis yra unikalus ir kuo skiriasi nuo kitų; gebės pateikti keletą apibūdinimų apie save ir kitus, savo ir kitų stiprybes. ▪ Jausis vertinamas ir gebės prisitaikyti pasikeitusioms aplinkybėms.
2. Stiprinti vaikų priklausomybės jausmus šeimai, grupei, bendruomenei ir ugdyti tinkamo bendravimo įgūdžius.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jausis grupės nariu, augs supratimas, kad šeima, grupė ar bendruomenė jį priima pozityviai. ▪ Noriai dalyvaus kasdienėse veiklose, renginiuose, šventėse ir kitose veiklose. ▪ Ugdytis supratimą apie bendruomenės gyvenimą, kaip, kas ją sudaro, kokie žmonės, kokius socialinius vaidmenis jie atlieka bendruomenėje (seniūnas ir kt.).
3. Ugdyti vaikų gebėjimą suprasti ir ginti savo ir kitų teises.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gebės išsakyti savo nuomonę ir padaryti sprendimą, kurie turėtų įtakos jo apsisprendimui. ▪ Supras kam reikalingos taisyklės ir gebės jų laikytis. ▪ Bendradarbiaudamas veiks kartu su kitais ir gebės suteikti pagalbą kitiems.

	<ul style="list-style-type: none">▪ Plėtos supratimą ir pagarbą skirtingų poreikių ar kultūros žmonėms.▪ Vis dažniau taikys pozityvius konfliktų sprendimo būdus.
4. Stiprinti vaikų teigiamą savęs vertinimą ir savigarbą.	<ul style="list-style-type: none">▪ Vis labiau auga pasitikėjimas savo gebėjimais ir domėjimasis ne tik artimiausia aplinka, bet tai, kas yra nematoma, nepasiekiamo.▪ Gebės atkakliai siekti užsibrėžto tikslo, kuris atliepia jo pomėgius ir interesus.▪ Atsiranda poreikis apmąstyti savo pasiekimus, juos įvertinti ir numatyti ko norėtų išmokyti ar sužinoti.

Ugdymosi turinio apimtys:

1. Savireguliacija ir savikontrolė
2. Savivoka ir savigarba
3. Mokėjimas mokytis
4. Iniciatyvumas ir atkaklumas

1-3 metų amžius

Vaikų veiksenos, stiprinančios vaikų savivoką ir savigarbą:

■ žaidžia žaidimus, kurių metu jie tyrinėja save, kas jie tokie yra, kaip jie atrodo, kaip vadinasi kūno dalys, pavyzdžiui, žaidimas sakant žodžius „Čia ranka, čia kita, Ausys, nosis ir burna“, vaikai atlieka judesius (parodo kur galva, nosis...) ir kt.; rengti lėles, žaisti judesių žaidimus panaudojant trumpus eiliuotus posmelius (atėjo meškutis, pakraipė galvelę, pakėlė kojelę – trept);

■ kasdienės veiklos metu komentuoja savo veiksmus, susijusius su kūno dalimis, pavyzdžiui, sako: „Dabar į rankovę vieną ranką, po to kitą“, „Šalikas ant kaklo“ ir pan.;

■ tyrinėja save veidrodyje didesniame ir mažesniame veidrodyje, pavyzdžiui, atsistoję ar atsisėdę prie veidrodžio tyrinėja: kraipo galvą, kilnoja kojas, siūbuoja, liečia pirštais save veidrodyje (atrasti ir paliesti nosį, akis, pilvą ir kt.) keičia veido mimikas, judesius, bučiuoja save veidrodyje, kalbasi su savimi apie tai, ką mato veidrodyje ir pan.;

■ renkasi pats ką nori žaisti, veikti, siekia vadovauti žaidimui, pokalbiui;

■ kalba, pasakoja apie savo šeimą (šeimos narių vardus, ką mėgsta ir pan.) draugus, kaimynus (jų vardai, ką jie veikia ir pan.); žiūrinėja vaikų nuotraukas, paveikslėlius, kuriose yra vaizduojama šeima, vaikai, suaugę ir aiškinasi kuo vaikai yra panašūs ir skiriasi vieni nuo kitų, pavyzdžiui, visi turi akyles, rankytes...,bet kai kurie nešioja akinius ir pan.;

- žiūrinėja paveikslėlius ir atranda, kuo vaikas yra panašus į kitus (rankos, kojos, mėgsta žaisti) ir kuo skiriasi (akių, plaukų spalva, nešioja akinius ir kt.).

Pedagogai ugdydami vaikų savigarbą ir savivoką:

- pasirūpina, kad grupėje būtų pakankamai žaislų ir priemonių veiklai pagal vaikų pomėgius;
- suaugę skatina vaikus rinktis/susirasti veiklą padrašindamas juos žodžiais, veido mimika ar judesiu, pavyzdžiui, „Šaunuolis, susiradai ką žaisti, statysi bokštelį vienas“, šypsena pastiprina vaiko bandymą imti pieštukus ir popierių ir pan.; pasirūpina saugia aplinka grupėje, lauke; skatina vaikus inicijuoti ir vadovauti žaidimams;
- kartu su vaikais žaidžia ir savo pavyzdžiu moko vaikus naujų veiksmų, pavyzdžiui, pasirenka dėlionę ir pradeda dėlioti, vaikai susidomi ir įsijungia į žaidimą, bandydami pamėgdžioti suaugusiojo veiksmus;
- nuolat būna greta vaikų ir juos stebi, išpėja vaikų veiksmus ir padeda jei reikia spręsti susidariusiais problemines situacijas dėl žaislo, žaidimo vietos; atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kurti sąlygas vaikui mokytis naujų dalykų;
- drąsiai rizikuoja ir išbando naujas patirtis, pavyzdžiui, prikrauna vežimaitį kamuolių ir bando juos vežti; patys sprendžia, kada jiems reikalinga pagalba ir jos paprašo;
- žaidimų metu atlieka tikroviškus veiksmus, pavyzdžiui, vaidmeninio žaidimo metu „Šeima“ pasinaudoti tikra šluota, samteliu, tikru nenaudojamu telefonu, kompiuteriu ir pan.;
- kartu su suaugusiu varto savo pasiekimų aplanką (atskirų jo veiklos momentų nuotraukos, pirmieji darbeliai) ir pasakoja apie save, kaip jis pasikeitė, ką jau moka, ko norėtų išmokti ir kt..
- žaidžia žaidimus, siūlyti veiklas, kurių metu vaikai tyrinėja save, kas jie tokie yra, kaip jie atrodo, kaip vadinasi kūno dalys, pavyzdžiui, parūpinti grupėje keletą didesnių veidrodžių, prie kurių vaikai gali atsistoję ar atsisėdę tyrinėti (liesti pirštais save veidrodyje, keisti veido mimikas, stebėti savo judesius, kalbėtis su savimi, ką mato veidrodyje ir pan.; rengti lėles, žaisti judesių žaidimus panaudojant trumpus eiliuotus posmelius (atėjo meškutis, pakraipė galvelę, pakėlė kojelę – trept);
- kasdienė veiklos metu, pavyzdžiui, rengiantis, vardijama, kaip rengiamės (kišam rankelę, užrišam šalikėlį ant kaklo ir pan.), valgymo metu (imame šaukštą į rankelę); laikantis higienos ir kt.
- bendrauti, žaisti individualiai su vaikais, leidžiant jiems vadovauti žaidimui, pokalbiui, skatinant savojo Aš tvirtinimą, pavyzdžiui, puiku, tu žinai ką nori žaisti; kalbėtis su vaiku apie jo šeimą (vardus, ką mėgsta ir pan.) draugus, kaimynus (jų vardai, ką jie veikia ir pan.). Žiūrinėti nuotraukas, paveikslėlius, kuriose yra vaizduojama šeima, grupės gyvenimas.
- kasdienės veiklos metu, žiūrinėjant paveikslėlius, kalbėtis apie tai, kuo vaikas yra panašus į kitus (rankos, kojos, mėgsta žaisti) ir kuo skiriasi (akių, plaukų spalva, nešioja akinius ir kt.)
- pasirūpina, kad vaikai turėtų savo atskirą vietą (stalčių, dėžutę, spintelę ar kt.) savo asmenims daiktams laikyti ir aptarkite su juo, kur yra jis laikys savo daiktus.

- atsako į vaikams rūpimus klausimus demonstruojant susidomėjimą žodžiais ir kūno kalba. (veido mimika, kūno judesiais).
- palaiptai nustato tam tikras elgesio ribas kasdienės veiklos metu, pavyzdžiui, nuspėjant būsimas konfliktines situacijas padėti vaikams jas spręsti (paklausia, kas atsitiko, pasiūlo kitą žaislą, nuramina vaiką); pastiprinti tinkamą vaikų elgesį suteikiant grįžtamąjį ryšį (pasidalinote žaislais, šaunuoliai).
- kartu su vaiku varto jo pasiekimų aplanką (atskirų jo veiklos momentų nuotraukos, pirmieji darbeliai) ir kalbėtis, kaip jis pasikeitė, ką jau moka.
- žiūrindamas paveikslėlius atkreipia vaikų dėmesį į kitą atrodančius žmones, nei vaikams yra įprasta, pavyzdžiui, vaikus sėdinčius invalido vežimėlyje, su akiniais, kitos odos spalvos, drabužiais ir kalbėti, kuo skiriasi ir panašūs.

3 – 6 metų amžius

Vaikų veiksenos, stiprinančios savivoką ir savigarbą:

- žaidžia žaidimus, kurių metu vaikai gilina supratimą apie save, savo kūną: atlieka rytines mankšteles pavyzdžiui, „Viens, du, trys ir keturi. Žaisti su mumis gali. Rankas ant liemens uždėk. O kojytėmis patrepsėk...; pirštukų žaidimus, pavyzdžiui, „Stovi namas ant kalnelio (pirštais rodome stogelį). O aplink žolė, medeliai (pirštais „trupiname“) ir pan.; kaip minti mįsles apie kūno dalis, pavyzdžiui, Už balto beržynėlio šuo lojo? (dantys ir liežuvis) ir kt.;
- pasinaudoja turima patirtimi sprendamas, kas neteisinga, pavyzdžiui, rodomi skruostai, o sakoma pilvas, rodomas kaklas ir pan.;, pakeičiami žinomo vaikams eilėraštko žodžiai, pavyzdžiui, „Aš turiu akytę vieną. Ir suuoodžiu kvepiant šieną... Tos akytės, tos riestos. Nekrapštysiu niekad. ir pan.;
- kalba ir pasakoja apie savo pomėgius, gebėjimus, pavyzdžiui, pasigamina knygelę „Mano mėgstami žaidimai“, ima vienas iš kito interviu papasakojant apie savo šeimą ir pan.;
- dalyvauja projekte „Aš ir mano šeima“.
- pasivaikščiojimo metu, knygų paveikslėliuose pastebi žmones, turinčius negalią ar kitokią išvaizdą ir kalbasi, kuo jie skiriasi ir kuo panašūs į kitus žmones;
- sprendžia kylančius konfliktus, nesutarimus jiems žinomais būdais: tariasi, bando keistis, atima, pasako suaugusiam ir kt.; suaugę skatina vaikus spręsti nesutarimus taikiai, nesivelti į peštynes, kreiptis pagalbos į suaugusįjį, jei atėmė žaislą, pastūmė, kabinėjasi ar erzina;
- klausia ką galėtų veikti arba renkasi veiklas pagal savo pomėgius, pavyzdžiui, vietoj siūlyto stalo žaidimo renkasi konstruktorius arba mielai renkasi pasiūlytą veiklą, jei ji patinka;
- klausosi istorijų, pasakų, kuriose herojai papuola į sudėtingas situacijas ir ieško išeičių; aptaria šias situacijas padėdami herojams ieškoti išeičių, apmąsto atsakymus į pateiktus klausimus, pavyzdžiui, „Kaip nuvykti, jei neturi mašinos?“ ir pan.;

- švenčia tradicines šventes, pavyzdžiui, vaikų gimtadienius, Kalėdas, vasario 16 nepriklausomybės šventę, Kaziuko, gandro dieną ar kt.;
- kalbasi apie tai, kurioje šalyje jie gyvena, kaip ji vadinasi, kaip vadinasi žmonės gyvenantys Lietuvoje, kokių spalvų Lietuvos vėliava, žiūrinėja paveikslėlius apie tai, kaip anksčiau gyveno žmonės (kokius dėvėjo rūbus, kokie buvo namai, kokius žaidimus mėgo žaisti ir pan.);
- mena mįsles apie kūno dalis, pavyzdžiui, Už balto beržynėlio šuo lojo? (dantys ir liežuvis); Viena kalba, du žiūri, du klauso? (burna, akys, ausys); atlikti mankštas su žodeliai (Vienas, du, trys ir keturi Žaisti su mumis gali. Rankas ant liemens uždėk, O kojytėmis patrepsėk. Vienas, du, trys ir keturi. Žaisti su mumis gali. Rankutes aukštai iškelk Ir saulutę paridenk..). ir kt.
- spėja, kas neteisinga, pavyzdžiui, rodomi skruostai, o sakoma – antakiai, ir pan.
- kalbasi reflektuoja apie savo pomėgius, gebėjimus su kitais draugais, pavyzdžiui, daro plakata „Aš ir mano šeima/mano draugai/mėgiami žaidimai“ ir pan.
- skatina vaikus vieni kitiems sakyti malonius žodžius/komplimentus, kai jiems kažkas pasiseka, ar padarė
- galimybė rinktis alternatyvias veiklas ir gerbiamas jo pasirinkimas, renkasi veiklas kuri jam būtų įdomi.

Pedagogai ugdydami vaikų savivoką ir savigarbą :

- mena mįsles apie kūno dalis, pavyzdžiui, Už balto beržynėlio šuo lojo? (dantys ir liežuvis); Viena kalba, du žiūri, du klauso? (burna, akys, ausys); atlikti mankštas su žodeliai (Vienas, du, trys ir keturi Žaisti su mumis gali. Rankas ant liemens uždėk, O kojytėmis patrepsėk. Vienas, du, trys ir keturi. Žaisti su mumis gali. Rankutes aukštai iškelk Ir saulutę paridenk..). ir kt.
- sudaro progą spėti, kas neteisinga, pavyzdžiui, rodomi skruostai, o sakoma – antakiai, ir pan.
- skatina vaikus reflektuoti apie savo pomėgius, gebėjimus, pavyzdžiui, siūlyti pasidaryti plakata „Aš ir mano šeima/mano draugai/mėgiami žaidimai“ ir pan.
- kalbsi su vaikais, kuo jie yra panašūs į kitus ir kuo skiriasi, pavyzdžiui, pasiūlo pasikalbėti su draugu apie tai, kokius žaidimus jie mėgsta, ko nemėgsta valgyti, kas turi augintinius ir pan.
- stiprina vaikų pasitikėjimą savimi ir teigiamą savivertę fotografuojant ar darant vaizdo įrašus, kuriuose užfiksuoti vaikų veiklos momentai, dalyvavimas šventėse, pramogose ir kt. ir iškabinti nuotraukas viešai, aptarti su vaikais, kas ten užfiksuota, ką jie veikė, darė; skatinti vaikus dalintis savo pasiekimais apie su tėvais ir draugais.
- pasivaikščiojimo metu, knygų paveikslėliuose atkreipia dėmesį į žmones, turinčius negalią ar kitokią išvaizdą ir kalbasi ,kuo jie skiriasi ir kuo panašūs į kitus žmones;
- stebi ir drąsina vaikus patiems spręsti kylančius konfliktus ir suteikti jiems grįžtamąjį ryšį, pavyzdžiui, kilus konfliktui stebėti vaikų elgesį ir padėti spręsti konfliktą, pasiūlant nusiraminti,

apgalvoti, kas įvyko, kodėl susipyko, pabandyti susitarti ir pan.; skatina vaikus nesivelti į peštynes, kreiptis pagalbos į suaugusįjį, jei atėmė žaislą, pastūmė, kabinėjasi ar erzina.

Vaikų veiksenos, skatinančios atkaklumą, iniciatyvumą ir mokėjimo mokytis gebėjimus:

- ieško informacijos apie tai, kaip gyvena žmonės kitose šalyse knygose, enciklopedijose, žurnaluose, kompiuteryje aptaria, kaip jie atrodo, kaip jie rengiasi, ką jie mėgsta žaisti, valgyti;
- dalyvauja trumpalaikiuose grupės projektuose, kurių metu įgyvendinami siūlyti vaikų sumanymai projektui įgyvendinti;
- veikia kartu su kitais poroje ar mažomis grupelėmis, kurių metu atlieka gautas užduotis, pavyzdžiui, pavyzdžiui, išmatuoti draugų ūgį ir nuspręsti, kuris aukščiausias ir pan.;
- žaidžia imitacinius žaidimus pasinaudodami paruoštomis priemonėmis ir patys renkasi jiems žaisti reikalingas priemones, pavyzdžiui, naudojami spausdinimo mašinėlė ar kompiuterio klaviatūra, skaičiuotuvais, šluotomis, tuščiomis dėžėmis, kartonais, liniuotėmis, stiklinėmis, vamzdeliais, žarnelėmis);
- „Ryto rato“ ir kitos veiklos metu pasakoja, ko jie nori išmokti, pasakoja, kaip jie galėtų išmokti, pavyzdžiui, nori išmokti, kaip naudotis skylmušiu ir pan.;
- varto ir aptaria savo pasiekimų aplanką ir pasakoja, kokius darbelius jis padarė, kas pavyko, kas nelabai pavyko; kaip jis pasikeitė, ką jau moka, kur reikėtų pasistengti; pasakoja apie tai, ką jis išmoko ar mokysis.

Pedagogai ugdydami atkaklumą, iniciatyvumą ir mokėjimo mokytis gebėjimus :

- ieško informacijos apie tai, kaip gyvena žmonės kitose šalyse, enciklopedijose, žurnaluose, kompiuteryje aptaria kaip jie rengiasi, ką jie veikia, mėgsta;
- organizuoja trumpalaikius projektus, kurių metu arba sudaro galimybes grupėje vaikų sumanymams ir auklėtojo pasiūlytai veiklai plėtoti keletą dienų, neardant vaikų sukurtos aplinkos;
- pasiūlo įdomios veiklos idėjų, sumanymų veiklai vaikų grupei ar mažomis grupelėmis, kurių metu vaikai turi pasidalinti vaidmenimis, pavyzdžiui išmatuoti draugus ir pan.; nuolat stebi vaikų žaidimus, veiklas ir palaiko sumanymus, padėti išplėtoti ar įgyvendinti;
- skatina vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vieni kitiems įveikti problemas; siūlo vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų, pvz.; įverti siūlą, išsiūti sągą, prisukti veržlę ir pan.;
- sudaro galimybę vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kt. dalykų;
- skatina domėtis informaciniais šaltiniais ir supažindina vaikus su enciklopedijomis, internetu, leidžia, siūlo bei moko jais naudotis;
- kartu su vaiku varto jo pasiekimų aplanką ir kalbasi, kaip jis vertina save (kaip jis pasikeitė, ką jau moka, kur reikėtų pasistengti).

- varto kartu su vaiku pasiekimų aplanką ir aptaria savo gebėjimus, pasiekimus ir pasakoja, kokius darbelius jis padarė, kas pavyko, kas nelabai pavyko; kaip jis pasikeitė, ką jau moka, kur reikėtų pasistengti; pasakoja apie tai, ką jis išmoko ar mokysis;
- atkreipia dėmesį į taisykles, kurių yra sutarta laikytis, pavyzdžiui, pasidaryti plakata su taisyklėmis ir skatinti vaikus patiems pasižymėti savo sutartu ženkliuku, jei pamiršo taisyklę (nesusitvarkė po žaidimo ir pan.).
- stebi ir drąsina vaikus patiems spręsti kylančius konfliktus ir suteikti jiems grįžtamąjį ryšį, pavyzdžiui, kilus konfliktui stebėti vaikų elgesį ir padėti spręsti konfliktą, pasiūlant nusiraminti, apgalvoti, kas įvyko, kodėl susipyko, pabandyti susitarti ir pan.; skatina vaikus nesivelti į peštynes, kreiptis pagalbos į suaugusįjį, jei atėmė žaislą, pastūmė, kabinėjasi ar erzina.
- sudaro galimybę rinktis alternatyvias veiklas ir gerbti jo pasirinkimą, pavyzdžiui, jei veikla neatitiko vaiko poreikius ar noro, skatinti vaikus rinktis kitą veiklą, kuri jam būtų įdomi.
- pasiūlo skaityti pasakojimus, kuriose herojai papuola į sudėtingas situacijas ir ieško išeičių, pavyzdžiui pasakojimas Meškiuko bėdos ir kt. (<http://www.permainuvejas.lt>).

7. UGDYMO SI PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Siekdami pažinti vaiką, jo vystymąsi, gebėjimus ir nusimatyti tolimesnius ugdymo tikslus labai svarbu stebėti vaiko pasiekimus. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų stebėjimas ir vertinimas yra atliekamas vadovaujantis lopšelio-darželio „Skroblinukas“ ugdymo programa. Taip pat, atsižvelgiant bendruosius vaikų raidos dėsningumas ir, siekiant pasitikslinti, kuriame savo raidos etape yra vaikas, į pagalbą pasitelkiamas „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2014m.)“ ir šešių ugdymosi pasiekimų žingsnelių metodika. Atsižvelgiant į tai, jog to paties amžiaus vaikų pasiekimai gali skirtis dėl kiekvieno vaiko individualios patirties, skirtingo ugdymosi stiliaus, temperamento, vaiko pasiekimai vertinami remiantis kiekvieno vaiko asmeniniu raidos tempu. Vaikų ugdymosi pasiekimų žingsnių siejimas yra sąlyginis.

Individualūs vaiko pasiekimai ir gebėjimai stebimi, vertinami, fiksuojant ir pildant vaiko kūrybinių darbų aplanką. Trumpai užrašomi pagrindiniai vaiko pasiekimai (pvz.: kada pasakė savo adresą, kada pradėjo rišliai kalbėti, kada pažino raides ir t.t.). Vaiko pasiekimai vertinami, suteikiant vaikui grįžtamąjį ryšį apie tai, kaip jam sekasi. Gauta informacija yra dokumentuojama ir kaupiama vaiko pasiekimų aplanke. Šis vaiko pasiekimų aplankas rodomas tėvams.

Apibendrinamieji vaiko pasiekimų vertinimai atliekami du kartus metuose: metų pradžioje, spalio mėn. kai siekiame pažinti naujai atvykusio į grupę vaiką ar, kaip paaugo ir pasikeitė vaikai per

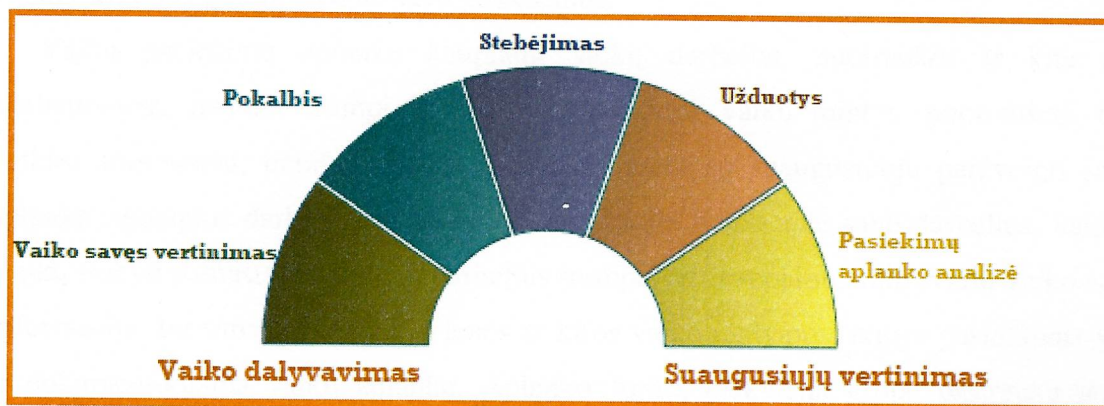

vasaros laikotarpį; metų pabaigoje, gegužės mėn., siekiant įvertinti, kokią pažangą vaikas yra padaręs, atsižvelgiant į tai, kaip pavyko pasiekti tai, kad buvo suplanuota. Taip pat esant poreikiai yra atliekamas tarpinis vaiko pasiekimų vertinimas sausio mėn.

Apibendrinamasis vaikų pasiekimų vertinimas pildomas susitarta forma -lentelė „voratinklyje“ 2 kartus metuose. (žr. priedas Nr.1). Apibendrinamasis vertinimas – lentelė „voratinklis“, kitų vaiko ugdytojų ar specialistų vertinamoji informacija. Vaiko ugdymosi pasiekimai nuolat stebimi, vertinami, o gauta informacija yra dokumentuojama ir kaupiama. Ši informacija aptariama pedagogų pasitarimuose, pokalbiuose su specialistais, esant reikalui pateikiama individuali vaiko diagrama iš „voratinklio“.

Vertinimo pasiekimų vertinimo metodai ir dokumentavimas:

Vaiko pasiekimams vertinti ir įvertinti taikomi metodai pateikiami paveiksle Nr. 3

Vaiko savęs vertinimas

Vaikai yra skatinami būti aktyviais ugdymo proceso dalyviais ir reflektuoti savo patirtį, kas jiems sekasi gerai, kas sunkiau pavyksta. Suaugę drąsina vaiką kalbėti, pasakoti apie save, pateikia jam klausimų, kai jis mano, kaip jam sekasi, kaip pavyko darbelis, kas nepavyksta, kas trukdo ir pan. Drąsina vaiką įvertinti savo darbelį. Tariausi ir klausia vaiko nuomonės apie tai, kuris darbelis galėtų būti įdėtas į vaiko pasiekimų aplanką ir gerbia jo pasirinkimą.

Pokalbis

Pokalbio metu su vaiku atsiskleidžia vaiko kalbos ir mąstymo gebėjimai, pomėgiai, interesai. Pokalbis vyksta pažįstamoje aplinkoje, natūraliai. Pokalbio metu svarbu leisti vaikui laisvai reikšti mintis, nepertraukti, esant reikalui jo paklausti.

Stebėjimas

Vaiko stebėjimas kasdienės veiklos metu yra vienas autentiškiausių vaiko pažangos vertinimo būdų. Aktyvus, kryptingas ir tikslingas vaiko veiklos stebėjimas sudaro galimybę laiku ir tinkamai vertinti vaiko pasiekimus, pastebėti gebėjimų augimą ir suteikti reikiamą pagalbą vaikui.

Užduotys

Specialiai parengtos užduotys vaikams sudaro galimybę įvertinti vaiko gebėjimus ir įgūdžius atskirose vaiko ugdymosi srityse. Įdomios, skatinančios jas atlikti užduotys tuo pačiu ir motyvuoja ir kelia vaikui naujus iššūkius.

Pasiekimų aplanko analizė.

Vaiko pasiekimų aplanko paskirtis – suteikti visuminę informaciją apie vaiko pasiekimus, išryškinant vaiko gebėjimų augimą ir numatant tolimesnę ugdymąsi. Aplankas padeda vaikui suprasti, ką jis jau geba, ko siekia išmokti, sužinoti, kur reikėtų pasistengti ir įgalina patį vaiką formuoti nuomonę apie savo pasiekimus.

Vaikų pasiekimų aplanke kaupiami vaikų darbeliai, nuotraukos ir kita medžiaga yra analizuojama, įrašomi trumpi komentarai, užrašytos vaikų mintys, nuotraukos, filmuoti vaikų veiklos fragmentai, užrašai. Vaikai skatinami kartu su suaugusiuoju peržvelgti savo pasiekimų aplanke sukauptus darbelius ir pakomentuoti, ką jie mano apie savo darbelius, kaip jiems sekėsi. Vaikų išakyti pamąstymai apie jų darbelius trumpai užfiksuojami, kaip svarbi vaiko savęs vertinimo informacija. Informacija, rodanti vienos ar kitos vaiko ugdymosi srities pasiekimus yra fiksuojama ir dokumentuojama vaiko aplanke. Aplanko formą kiekviena grupė pasirenka atsižvelgdama į grupės vaikų amžių, ugdymosi poreikius ir tėvelių siūlymus.

Lentelė Nr. 1. Vaiko pasiekimų dokumentavimas:

Turinys	Šaltiniai
Vaiko kūrybinių darbų pavyzdžiai-pasiekimų aplankas	<ul style="list-style-type: none">• Vaikų kūrybinius darbelius kartais atrenka ugdytojai vieni arba vaikas savarankiškai nusprendžia, kurį darbėlį atrinkti į pasiekimų aplanką. Kartais darbelius atrenka ugdytojai kartu su vaiku. Kartais vaikai papildo aplanką atsineštais namuose atliktais darbais. Užrašomos pastebėtos skirtingų vaiko raidos sričių situacijos, žymimi vaiko pasiekimai užrašant datą ir pasiekimą (mėgstami žaidimai, pirmasis žodis, vaiko mintys, gebėjimas susitarti ir kt.).

Vaizdo, garso įrašai, nuotraukos	<ul style="list-style-type: none">• Informacija gauta užfiksavus vaikų elgsenos, veiklos, žaidimų, metu pastebėtus pasiekimus atskirose ugdymosi srityse ar kasdienės veiklos metu vaizdo kamera, diktofonu, fotoaparatu, užrašant komentarą apie įvykusį interviu ar pokalbį su vaiku.• Momentus užfiksuotus IT pagalba galima kaupti kompiuteryje, kurti jų aplankus, daryti išvadas apie daromą pažangą.
Vaiko dienoraštis	<ul style="list-style-type: none">• Dienoraštis rekomenduojamas pildyti siekiant stebėti 1,5-3 m. amžiaus vaikų pasiekimus. Dienoraštyje gali būti fiksuojami vaikų kasdienės veiklos įgūdžiai (maitinimosi, asmens higienos įpročiai, vaiko diena darželyje ir kt.). Jo formatą (popierinį ar kaupiamą kompiuteryje) pasirenka pedagogas.
Pasiekimų lentelė „voratinklis“	<ul style="list-style-type: none">• Pildoma apibendrinamoji vaikų pasiekimų lentelė „voratinklis“. Ši informacija tarnauja vertinant tiek individualią, tiek grupės vaikų pasiekimus atskirose ugdymosi srityse. Šia informacija dalijamasi su įstaigos administracija ir taip pat panaudojama teikiant informaciją apie vaiko pažangą tėvams (padarius atskiro vaiko pasiekimų išrašą).

Vertinimo informacijos pateikimas tėvams:

Vaiko tėvai ir ugdytojai susitaria, kaip bus aptariami vaiko pasiekimai. Tai galima daryti pagal susitarimus, pavyzdžiui, kas mėnesį, kas pusmetį, sutartu laiku kalbamasi individualiai, siunčiami trumpi pranešimai ar laiškai elektroniniu paštu ar žinute arba pagal poreikį. Tėvai gali susipažinti su vaiko pasiekimų forma- vaiko kūrybinių darbų pavyzdžiai-pasiekimų aplankas.

Išsamesnę informaciją apie vaiko pasiekimus ir pažangą tėvams pateikiama kelis kartus per metus – mokslo metų pradžioje, mokslo metų pabaigoje arba esant tarpiniam vertinimui – metų viduryje(jei yra poreikis). Mokslo metų pradžioje su tėvais išsiaiškinami jų lūkesčiai dėl vaiko ugdymosi pasiekimų, supažindinami, kaip bus atliekamas vaikų pasiekimų vertinimas. Šio vertinimo tikslas – įvertinti vaiko pažangą ir išsiaiškinti sritis, kuriose vaiko pasiekimai yra geri, o kuriose nėra progreso. Jei atsiranda tam tikrų ugdymosi sunkumų, tuomet tėvai informuojami apie įvairių specialistų teikiamą pagalbą, kuri galėtų veiksmingai pagerinti ugdymosi rezultatus.

Mokslo metų pabaigoje tėvai informuojami apie tai, ar vaikas pasiekė mokslo metams numatytų ugdymosi rezultatų. Tėvams pateikiama informacija apie vaiko stipriąsias puses, ugdymosi poreikius ir tolesnio ugdymo gaires.

8. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas: tėvams, globėjams, pedagogams: vaikas iki trejų metų, sud. O. Monkevičienė, Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
2. Bee, H., Boyd, D. Augantis vaikas, 2011.
3. Bendroji priešmokyklinio ugdymo programa. Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
4. Dodge, T. D., Colker, J. L., Heroman, C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas, 2002.
5. Gučas A. Vaikų darželio pedagogika. – Kaunas, 1994.
6. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011. Prieiga internetu: <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/medziaga.php>
7. Irena Steišūnienė. Dešimties mažylių kelionės, 1997.
8. J.Rauckis, Drungilienė. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros ugdymo programa ir metodinės rekomendacijos, Vilnius, 2003.
9. Juodaitytė, A., Gaučaitė, R., Kazlauskienė, A. Informavimas apie ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą, 2009.
10. Ikimokyklinio ugdymo Metodinės rekomendacijos, Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
11. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
12. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimas. Metodiniai patarimai, prieiga internetu: <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/1719>.
13. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. Prieiga internetu: http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20istatymas.pdf.
14. LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMAS. 1996 m. kovo 14 d. Nr. I-1234 Vilnius, prieiga internetu: <http://www.vilniaussvaja.lt/wp-content/uploads/2014/02/Vaiko-teisiu-apsaugos-pagrindu-istatymas-1996-03-14.pdf>.
15. Monkevičienė O. Vėrinėlis. Knyga auklėtojais I dalis, II dalis. Vilnius, 1995.
16. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti, 2006.
17. Pamela A., Hansen K. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. – Vilnius, 1997.
18. Piaget J. Vaiko kalba ir mąstymas. – Vilnius, 2002.
19. Projektų metodas ir pedagoginės studijos. Vilnius: Gimtasis žodis, 2001.
20. Saugus elgesys. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo auklėtojams ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams, Vilnius, 2008.
21. Sveikatos idėjų skrynelė, internetinė prieiga: file:///C:/Users/Ida/Desktop/PROGRAMOS%20IKIMOKYKLINIO%202016/2015_sveikatos_id_eju_skrynele.pdf
22. Skaitymo skatinimo ir kalbos įgūdžių ugdymo koncepcija (projektas), Vilnius, 2005.
23. Szarkowicz, D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje, 2011.
24. The Early Childhood Curriculum Framework. Aistear. NCCA. 2009, internetinė prieiga: <http://www.ncca.biz/Aistear/>
25. Vaikų darželių programa „Vėrinėlis“. Vilnius: Leidybos centras, 1993.
26. Žukauskienė, R. Raidos psichologija, 1996.

